

**Lise Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine
İlişkin Bakış Açılarının İncelenmesi:
Bülent Ecevit Anadolu Lisesi Örneği**

Ahmet Alasya

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Toplumsal
Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Şubat 2024
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Vedat Yorucu
Ekonomi Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Merve Uysal
Eş-Tez Danışmanı

Doç. Dr. Süheyla Üçışık Erbilen
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Sertan Kağan
2. Doç. Dr. Süheyla Üçışık Erbilen
3. Yrd. Doç. Dr. Özgür Batur
4. Yrd. Doç. Dr. Bezar Eylem Ekinici
5. Yrd. Doç. Dr. Merve Uysal

ÖZ

Bu araştırmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Lefkoşa bölgesinde bulunan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi'nde (BEAL) görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tutumlarının ve algılarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, amaç öğretmenlerin tutum ve algıları üzerinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum ve hizmet yılı gibi değişkenlerin etkisini incelemek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çözüm önerileri getirmektir. Yapılan bu araştırma, nicel yönetime dayalı tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Uygun örnekleme yöntemiyle araştırmanın çalışma grubunu BEAL'de görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanması için Zeyneloğlu ve Terzioğlu tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Tutum Roller Ölçeği” ve bununla birlikte demografik bilgi formu kullanılmıştır. Ölçeğin uygulanması konusunda Millî Eğitim Bakanlığından gerekli izinler alındıktan sonra Google form aracılığı ile çevrimiçi hale getirilerek BEAL'de görev yapan bütün öğretmenlere iletilmiştir.

Elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama gibi betimsel istatistikler ile t-testi ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Yapılan analizlerde, araştırmanın değişkenleri arasında anlamlı farklılığa neden olan temel değişkenlerin cinsiyet, yaş ve hizmet yılı olduğu tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak öğretmenlerin eğitim durumu ve medeni durum değişkenlerinin cinsiyetçi tutum ve algılar üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturmadığı ortaya çıkartılmıştır. Cinsiyet bağımsız değişkeninin “Genel cinsiyet rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt

boyutlarında yaşı değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Medeni durum ve eğitim durumu bağımsız değişkenlerinin, araştırmada incelenen alt boyutlara istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, okullarda tüm paydaşlara toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerini geliştirmek için bilinçli şekilde hazırlanmış eğitim programlarının, seminerlerin hizmet içi kursların ve toplumsal cinsiyet eşitliği projelerinin, hayatın tüm kesimlerine uygulandığı etkinliklerin düzenlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, ğretmenlerin Tutumları

ABSTRACT

This study aimed to determine the attitudes and perceptions of teachers working at Bülent Ecevit Anatolian High School (BEAL) in Nicosia, affiliated with the Ministry of National Education of the Turkish Republic of Northern Cyprus, towards gender equality. In addition, the aim is to examine the effect of variables such as gender, age, educational status, marital status, and years of service on teachers' attitudes and perceptions and to propose solutions in line with the results obtained. This research was conducted in a survey model based on a quantitative method. The study group of the research consisted of teachers working in BEAL using a convenient sampling method. "Gender Attitude Roles Scale" developed by Zeyneloğlu and Terzioğlu and demographic information form were used to collect the data. After obtaining the necessary permissions from the Ministry of National Education to implement the scale, it was made online via Google form and sent to all teachers working in BEAL.

Descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, t-test and ANOVA tests were used to analyze the data. The analysis revealed that the main variables that caused significant differences between the variables of the study were gender, age, and years of service. In addition to these, it was revealed that the educational status and marital status variables of the teachers did not create significant differences in sexist attitudes and perceptions. It was determined that the independent variable of gender created a statistically significant difference in the sub-dimensions of "General gender role", "Gender role in marriage", "Traditional Gender Role" and "Male Gender Role". In contrast, the independent variable of age created a significant difference in the sub-dimensions of "Traditional Gender Role" and "Male Gender

Role." It was determined that the independent variables of marital status and educational status did not create a statistically significant difference for the sub-dimensions examined in the study.

In line with the results of the research, it is recommended that training programs, seminars, in-service courses, and activities where gender equality projects are applied to all segments of life should be organized to improve the level of knowledge and awareness of gender equality for all stakeholders in schools.

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus, Gender Equality, Teachers' Attitudes

TEŞEKKÜR

Yaptığım bu tez çalışmasının tüm aşamasında bana bilgisini ve desteğini eksik etmeyen sayın değerli eğitmenim ve danışmanım Doç. Dr. Süheyla Üçışık Erbilen'e, kendisinden yardım istediğimde, bölüme kayıt olup tezimi bitirdiğim ana kadar benimle değerli bilgi ve tecrübelerini paylaşan eş-tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Merve Uysal'a, yapmış olduğum yüksek lisans süresince beni her zaman motive eden ve deneyimlerini paylaşan dostum Dr. Ahmet Erman Karagöz ile eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen aileme teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
KISALTMALAR	xi
TABLO LİSTESİ	xii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	7
1.3 Araştırmanın Önemi	8
1.4 Araştırmanın Varsayımları	9
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	9
1.6 Araştırma Kapsamında Kullanılacak Tanımlar	10
2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Temel Kavramlar	11
2.1.1 Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet	11
2.1.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerini	15
2.1.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	19
2.2 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Kuramlar	25
2.2.1 Biyolojik Kuram	25
2.2.2 Psikoanalitik Kuram	28
2.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı	29
2.2.4 Bilişsel Gelişim Kuramı	30
2.2.5 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	31

2.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi.....	31
2.3.1 Toplumsal Cinsiyet Eğitiminde Öğretmenin Rolü	34
2.4 KKTC’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Genel Bakış.....	46
2.5 Toplumsal Cinsiyet Kavramına Yönelik Ulusal ve Uluslararası Yapılan Araştırmalar.....	49
2.5.1 Türkiye ve KKTC’ de Yapılan Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları	50
2.5.2 Uluslararası Yapılan Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları	53
3 YÖNTEM	56
3.1 Araştırmanın Modeli	56
3.2 Evren ve Örneklem.....	56
3.2.1 Araştırmaya Katılanlara Ait Demografik Bilgiler	57
3.3 Veri Toplama Araçları.....	58
3.3.1 Demografik Bilgi Formu	58
3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRT)	59
3.4 Veri Toplama Süreci	60
3.5 Verilerin Analizi.....	61
3.6 Geçerlik ve Güvenirlik	62
4 BULGULAR.....	64
4.1 TCRT Ölçeğine Ait Ortalama İlgili Bulgular.....	64
4.1 Ölçeğe Ait Ortalama ile İlgili Bulgular	65
4.2 Bağımsız Değişkenler ile İlgili Bulgular.....	70
4.2.1 Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları	71
4.2.2 Öğretmenlerin Yaş Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları	73

4.2.3 Öğretmenlerin Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları	75
4.2.4 Öğretmenlerin Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları	76
4.2.5 Öğretmenlerin Hizmet Yılı Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları	78
5 TARTIŞMA	80
5.1 Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile İlgili Tartışma ve Yorum	80
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	89
6.1 Sonuçlar.....	89
6.1.1 Öğretmenlerin Sahip Olduğu Eşitlikçi Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutum ve Algıları İle İlgili Sonuçlar.....	89
6.2 Öneriler.....	92
6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	92
6.2.2 Gelecek Yıllarda Yapılması Düşünülen Araştırmalar	94
KAYNAKLAR	95
EKLER	110
EK 1: Ölçek Kullanım İzni.....	111
EK 2: Etik Uygunluk Raporu	112
EK 3: Araştırma İzin Belgesi	113

KISALTMALAR

BEAL	Bülent Ecevit Anadolu Lisesi
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
LGBTİ	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TCRÖ	Toplumsal Cinsiyet Rollerı Ölçeği
TOCED	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi
WEF	Dünya Ekonomi Formu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Arasındaki Farklar.	12
Tablo 2: Kadın ve Erkek Arasındaki Cinsiyete Bağlı Özellikler	13
Tablo 3: Araştırmanın Çalışma Grubunu Oluşturan Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	57
Tablo 4: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistiksel Bilgiler	65
Tablo 5: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Genel Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	67
Tablo 6: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Eşitlikçi Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	67
Tablo 7: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Kadın Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	68
Tablo 8: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Evlilikte Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	69
Tablo 9: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Geleneksel Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	69
Tablo 10: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Erkek Cinsiyet Rolü’ İstatistiksel Bilgileri	70
Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları.....	71
Tablo 12: Yaş Değişkenine Göre Anova Analizi Sonuçları	73
Tablo 13: Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları.....	75
Tablo 14: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Analizi Sonuçları	77
Tablo 15: Hizmet Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Anova Analizi Sonuçları.....	78

Bölüm 1

GİRİŞ

Tez çalışmasının giriş bölümünü, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımları oluşturmaktadır.

1.1 Problem Durumu

Eşitlik problemi, toplumları birbirine görünmez bağlarla bağlayan, kapsayan, ilgilendiren ve bu değer doğrultusunda tartışmaların yaşanmasında neden olan bir kavram olarak bilinmektedir. İçinde yaşanan toplum hayatında toplum bireylerinin büyük bir kısmı tarafından yaygın bir şekilde var olan eşitsizlikler, maruz kalınan eşitsizliğin türüne bağlı olmaksızın, yaşanması gereken kesin ve doğal bir durum olduğu fikri ile benimsenmektedir. Dolayısıyla bireyler toplumsal eşitsizliği değiştirilmesi mümkün olmayan normal bir durum olarak kabul etmektedir (Çelik ve Küçük, 2022).

Günümüzde her toplumda kişilerin ırkına, dini inancına, etnik kökenine, ten rengine, cinsiyetine, cinsel tercihin ve bunun gibi özelliklerine bağlı olarak eşitsizlik durumları yaşanmaktadır. Bu problemler içerisinde kadın ve erkek arasındaki cinsiyete bağlı eşitsizlikler en yaygın olan eşitsizlik türüdür. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumun kalıp yargılarından kaynaklı ve kişilerin cinsiyet kimliğine bağlı olarak yaratılan eşitsizliğe denilmektedir; başka bir ifade ile, toplum tarafından bireylerin biyolojik cinsiyetine yüklenen sosyal görev ve rollerin tümünü içermektedir. Kadınlar ve erkekler, yaşadıkları sosyal hayat içerisinde toplumun

onların biyolojik cinsiyetine verdiği sosyal görev ve rolleri kabul etmekte ve dolaylı olarak da bu fikri içselleştirmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü toplumsal cinsiyeti, kadın ve erkek cinsiyetine ait olan rollerin, sorumlulukların, sahip olunması gereken standartların, erkek ve kadın cinsiyetleri arasında var olan ilişkilerin benzeri özelliklerin, sosyal yaşam içerisinde doğal olarak şekillenmesi olarak tanımlanmaktadır (Erdol ve Gözütok, 2017).

Toplumsal cinsiyet kavramı, sosyal olarak şekillenen, yaşanılan kültüre ve topluma bağlı olarak değişebilen bir kavramdır. Bununla birlikte, cinsiyet kavramı biyolojiktir; evrensel ve değişmeyen bir kavramdır. Kadın ve erkek bireyler arasında birçok fark bulunmaktadır. Var olan farklılıkların birkaçı cinsiyetten kaynaklanırken; büyük çoğunluğu ise toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır. Kadın ve erkek bireyler arasında doğuştan gelen biyolojik farklılıklara cinsiyet farklılığı denilmektedir. Toplumsal cinsiyete bağlı olan farklılıklar, toplumsallaşma sürecinde kız ve erkek çocukların öğrendikleri, toplum tarafından cinsiyetlerine uygun görülen duygular, roller, davranışlar ve tutumlar arasındaki farklılıkları göstermektedir (Demirel, 2016). Toplumsal cinsiyete bağlı değişiklikler, yaşanılan topluma ve zamana göre değişebilmektedir. Toplumsal cinsiyete bağlı olan farklılıklar kişisel farklılıklardır. İnsanın sahip olduğu tüm psikolojik özellikler, bireysel yetenek ve psikolojik-sosyal koşullar ve kişisel farklılıklar da toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak düşünülmektedir (Durualp, 2023).

Bununla birlikte, kız ve erkek öğrenciler cinsiyetlerine bağlı olarak farklı yeteneklere sahip oldukları düşüncesiyle çoğu zaman farklı alanlara yönlendirilmektedirler. Böylelikle de kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin temel noktasını toplumsal cinsiyet farklılıkları oluşturmaktadır (Erdol ve Gözütok, 2017). Toplumu oluşturan bireylerin sosyal yaşamın tüm alanını etkileyecek şekilde

oluşturduğu inanç, değer ve faaliyetler sistemi kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet farklılıklarını artırmaktadır (Şahin, 2019).

Toplumun sosyal ve kültürel yapısından kaynaklı belirlenen toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kişilerin mevcut olanaklara ulaşmasını, sorumluluklarını, davranışlarını ve yapmaları gereken görevlerini belirlemektedir. Yaşadığımız toplum içerisinde, günlük yaşam içerisindeki koşuşturma telaşında, kadınlar erkeklere göre güçsüz, daha duygusal ve zekâ olarak daha geri görülmektedir. Bu nedenle de toplum içerisinde var olan görevlerin, cinsiyete göre belirlenmesi gerektiğine inanılan kalıp yargı sistemleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda, toplum tarafından yaratılmış cinsiyetçi tutum olan “kadının yeri evidir” kalıp yargısı kadınların geç saatlerde dışarda olmasının hoş karşılanmaması da kadın cinsiyetine yapılan cinsiyetçi bir tutum olarak kabul edilmektedir (Saygılıgil, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadın özel alana, erkek kamusal alana yönlendirilmektedir. Özel alan işleri olarak tanımlanan yemek, temizlik, doğurma özelliğinden dolayı çocuk bakımı ve bunun benzeri görevler kadının sorumluluğuna verilirken, annelik görevi toplum tarafından kutsallaştırılarak kadının kendini çocuklarına adanması gerektiği fikri bireylere toplum tarafından yerleştirilmektedir. Bu nedenle de kamusal alanda kadınların çalışması hoş karşılanmamaktadır. Diğer taraftan, kamusal alanda çalışma ve para kazanma görevi erkeklerin sorumluluğu olarak görülmektedir. Bu bakış açısının devamında, erkek evin maddi anlamda kontrol etme sorumluluğunu almayı, kadın ise ev yaşantısını düzenleyen taraf olmayı öğrenmektedir. Bu şekilde, toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilmekte ve doğumla getirilen doğal bir özellik olarak düşünülmektedir. Bu düşünce sisteminin etkisi ve hâkimiyeti, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olmaktadır.

Kadın, yaşadığı toplum tarafından kamusal alandan uzaklaştırılarak özel alana sıkıştırılmakta ve yıllar süren kendi emeğinin karşılığında para kazanması engellenmektedir. Toplumsal cinsiyet, ekonomik alanda kadın ve erkeği cinsiyetlere göre farklılaştırarak; kadın ve erkek arasında hiyerarşik bir düzen oluşturmaktadır. Yaratılan bu adaletsiz hiyerarşik düzen kadın ve erkek arasındaki ücretin de farklılaşmasına neden olmaktadır.

Toplumsal cinsiyetin yarattığı davranışlar ve sorumluluklar nedeniyle kadın kamusal alanda sadece anne ve eş olarak görülmektedir (Urhan, 2022). Bu durum doğal olarak, kadınların toplum içerisinde maddi olarak erkeğe bağımlı olarak yaşamasına ve kendi potansiyelini kullanmadan yaşamını tamamlamasına neden olmaktadır. Kadının erkeğe maddi bağımlılığı, erkeğin kadın üzerinde hakimiyet kurmasına, psikolojik ve fiziksel şiddet uygulamasına neden olmaktadır. Bu düzen doğal olarak, kadın cinsiyetine çıkış yolu sağlamamakla birlikte ve var olan durumu kabul etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, birçok kadının kişisel hak olarak kabul edilen; özgür yaşama hakkı elinden alınmış olmaktadır. Ataerkil toplumun ve kültürün etkisinde toplumsal yaşam içerisinde erkek olmak kadın olmaya göre daha kıymetli kabul edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasındaki temel noktalardan bir tanesi de kültür etkisi ile yaratılmış toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının farkındalığını bireylere kazandırmaktadır. Kadın ve erkek bireylerin, sosyal yaşam içerisindeki kaynaklara, olanaklara ve şartlara ulaşmalarında ve bunlar üzerinde kişi olarak eşit hakka ve şansa sahip olması, var olan hakların yasalar ile korunmasına toplumsal cinsiyet eşitliği denilmektedir (Bal, 2014). Burada önemli olan nokta şudur ki; toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkek cinsiyetinin biyolojik ve fizyolojik açıdan eşit olması demek değildir. Eşitlik ile bu noktada vurgulanan, kadın ve

erkeklerin insan, kişi ve insanlık erdemi açısından eşit hak ve hukuka sahip olmalarıdır (Akkuş ve Parlak, 2018).

Dünya'nın birçok toplumunda olduğu gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) de ataerkil sistemin yaratmış olduğu düzen, kadının özgür bir şekilde yaşamasının önüne geçmekte ve kadının özgür yaşama hakkı erkek tarafından kontrol edilmektedir. Ataerkil sistemin yaratmış olduğu yaşama düzeninde kadın ve erkek bireyler doğum anından başlayarak, çevresi tarafından yüklenen toplumsal cinsiyet davranış kalıp rollerini ve sorumluluklarını kabul ederek ve değiştirilemez olarak kabul edilen bu rollere bağlı şekilde hayatlarını devam ettirmektedirler.

KKTC'de, ataerkil sistemin yarattığı toplumsal cinsiyet roller ve sorumluluklar, toplumsal cinsiyet eşitizliğine neden olmaktadır. Erkek, sahip olduğu cinsiyet özelliğine bağlı olarak kadına göre daha serbest ve psikolojik olarak kendini daha güçlü hissedecek bir şekilde yaşamını devam ettirmektedir. Diğer taraftan kadın, cinsiyetine bağlı olarak toplum tarafından daha çok zarar görmekte, etiketlenilmekte, erkek şiddetine maruz kalmakta ve ev ortamında kamusal alandan uzak kalacak bir şekilde yaşam sürmeye mecbur edilmektedir. Mevcut ataerkil sistemin sahip olduğu düşünce yapısının değişebilmesi için KKTC okullarında bu konu ile ilgili ivedi bir şekilde eğitim politikalarının değiştirilmesi bu konu ile ilgili katkı koyucu bir adım olabilecektir.

Eğitim kurumları, kadının özgürleşebilmesinde, kendi potansiyelini keşfedebilmesinde, kendi duygularını ve arzularını ifade edebilmesinde oldukça önemlidir. Kız ve erkek öğrencilerin cinsiyetlerinden ötürü herhangi bir ayrımcılığa uğramadan eğitimlerinde, kaynaklara ve uygulanan faaliyetlere katılımlarında eşit

muamele görmeleri durumları, eğitim kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemine vurgu yapmaktadır (Erdol, 2017).

Eğitim kurumlarında ve toplumsal yaşam içerisinde faaliyet gösteren tüm kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği tekrar tekrar yeniden üretilmekte ve pekiştirilmektedir. Okul ortamları sosyalleşmenin etkin bir şekilde yaşandığı yerlerdir. Okul ortamlarının, toplumsal cinsiyet kalıp rollerinin ve yargılarının yeniden üretildiği yerler olarak değil de aksine, toplumsal cinsiyet eşitliğine dair uygulamaların, eğitimlerin ve faaliyetlerin geliştirildiği, olumlu davranış kalıplarının ve tutumlarının kazandırıldığı ortamlar olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Eğitim, bireyler üzerinde tutum ve davranış değişikliğine neden olabilecek güçlü bir etkiye sahiptir. Böylelikle de bireylerin sahip oldukları tutum ve davranışlar eğitim yoluyla değişebilmektedir. Okulların, toplum içerisinde yaşayan herkese eşit eğitim fırsatları sunan, bünyesinde yer alan öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda onları geliştiren, onlara cinsiyet kalıp yargılarından uzaklaştırılmış bir şekilde eğitim veren kurumlar olması elzemdir. KKTC Milli Eğitim Yasası Milli Eğitimin Temel İlkeleri bölüm II’de Genellik ve Eşitlik maddesinde eğitim: “*Her yurttaş, hiçbir ayırım gözetilmeksizin öğrenim ve eğitim hakkına sahiptir. Dolayısıyla, eğitimde hiçbir kişiye, aileye ve zümreye ayrıcalık tanınamaz*” şeklinde ifade edilmektedir. Eğitim kurumlarında, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm öğrencilere eşit şekilde ulaşılması, davranılması ve cinsiyete bağlı ayrımcılığa yer verilmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda da okullarda cinsiyet rollerinin öğrencilere kazandırılmasında ve toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının kazandırılmasında öğretmenlere önemli roller düşmektedir.

Okullarda eğitim politikalarının uygulanma aşamasında, eğitim programlarının ve ders materyallerinin kullanımı sırasında cinsiyete bağlı yapılan

ayrımcılığın engellenebilmesi adına öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıları hakkında belli bir farkındalık düzeyine sahip olması bu konuda pozitif dönüştürücü etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin okullarda, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının kazanılması ve sağlanabilmesi adına, bu konu hakkında bilgi ve tecrübeye gereksinim duydukları görülmüştür. Öğretmenlerin görevlerine başlamadan önce toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yeterli düzeyde eğitim almaması, okulların geleneksel cinsiyet rollerini devam ettirmesine neden olmaktadır (Erdol ve Gözütok, 2017). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını inceleyen araştırmalarda öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alarak bu konuda farkındalık kazanmaları gerektiği belirlenmiştir (Acar-Erdol ve Gözütok, 2018).

Tüm bunların ışığında, KKTC’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı problemlere çözüm üretebilmek, toplumun ilerleyen yıllarda daha eşitlikçi ve adaletli bir yapı için dönüşümüne katkı sağlayabilmek adına; Kuzey Kıbrıs’ın Lefkoşa ilçesinde yer alan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi’nde, (BEAL) de görev yapan öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ve algılarının incelenmesi gerekli bulunmuştur.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, KKTC Mili Eğitim Bakanlığına bağlı Lefkoşa bölgesinde yer alan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi’nde (BEAL) görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair tutumlarının ve algılarının belirlenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek adına temel olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Kuzey Kıbrıs'ın Lefkoşa ilçesindeki Bülent Ecevit Anadolu Lisesi'nde görev yapan lise öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algı ve tutumları nasıldır? Katılımcıların algı ve tutumlarında
 - a. Cinsiyet
 - b. Yaş
 - c. Medeni Durum
 - d. Eğitim Durumu
 - e. Hizmet yılı değişkenleri temel alınarak istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Öğretmenler ile eğitim kurumları, öğrencilerin toplumsal cinsiyete dair tutum ve yargılarının şekillenmesi ve oluşması üzerinde oldukça etkin bir göreve sahiptirler (Esen ve Ark., 2017). Toplumsal cinsiyet kavramının yeniden üretildiği yer olan okullar, yaşanan kültürün ve toplumu oluşturan bireylerin sahip olduğu düşünce kalıplarının yeniden üretilmesinde temel nokta kabul edilmektedir. Bu nedenle de toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı problemlere çözüm üretebilmek adına, okul ortamlarında toplumsal cinsiyet eğitiminin verilmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden oluşturulması mekanizmalarının önüne geçebileceğine inanılmaktadır. Eğitimin temel yapı taşı oluşturan okullarda toplumsal cinsiyet temelinde eşitlikçi bir tutumun gösterilebilmesi, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin sahip oldukları farkındalık ve hassasiyet düzeyine bağlıdır. Öğretmenler öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair düşüncelerine olumlu-olumsuz ve etkili-edilgen bir şekilde yön verebilmektedir. Bundan dolayı da bu araştırmanın önemli olduğu/ olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan bu araştırmanın olası katkıları şu andan itibaren düşünüldüğünde, öğretmenlere toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına dair bilinçli bir farkındalık kazandırması, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazanmış öğretmenlerin sınıf içerisinde ve dışında yaptığı tüm hareketlerde ve etkinliklerde toplumsal cinsiyet eşitliğini göstermesine, eğitimin tüm kademelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaygınlaştırılmasına, öğretmenlerin öğrenciler üzerinde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı temelinde iyi bir rol modeli olmalarına, konuya duyarlılık kazanmış öğretmenlerin sayısını artırmaya, eğitim politikalarında toplumsal cinsiyet eşitliği kavramın işlenmesine ve uygulanmasına, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazandırılmış kişiler aracılığı ile sosyal yaşam içerisinde cinsiyete bağlı gerçekleşen problemlerin çözümüne katkı sağlaması açısından çok önemlidir. Tüm bunlara ilave olarak, KKTC’de bu konu ile ilgili yapılan ilk araştırma olma özelliğine sahip olması nedeniyle de eğitim sistemine bu çalışmanın katkı koyacağına inanılmakta, toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığına ulaşmış ve bilgisini arttırmış kişilere de ulaşabilecekleri bütüncül bir kaynak olmayı hedefleyerek bu araştırma tasarlanmıştır.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kullanılan toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin, öğretmenlerin bu konu hakkındaki tutumlarını ve algılarını ölçebilecek nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs’ın Lefkoşa ilçesinde yer alan Bülent Ecevit Anadolu Lisesinde 2022-2023 akademik yılında görev yapmakta olan 72 öğretmenlerle sınırlandırılmıştır.

Araştırma verileri Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Araştırma Kapsamında Kullanılacak Tanımlar

Cinsiyet: Kadınların ve erkeklerin doğumla birlikte getirdikleri, genetik, biyolojik ve fizyolojik farklılıkların bütününe cinsiyet denilmektedir (Bekleviç ve Kıran, 2017).

Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyet olarak erkek ve kadın tanımının getirdiği; cinsiyete dayalı beklentileri, davranışları tanımlayan bir kavramdır (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Toplumsal Cinsiyet Roller: Toplumsal cinsiyet kavramının yaşanılan toplumun kültürü etkisi altında yeniden şekillendiği kadın ve erkek cinsiyetine bağlı davranışları, rolleri ve görevleri niteliksel olarak tanımlayan bir kavramdır (Yıkar, Doğan, Aydingüllü, Arslan ve Nazik, 2020).

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıp Yargılar: Yaşanılan kültür yapısı etkisi ile bireylerin kadın ve erkek cinsiyetine yüklediği özellikler ve davranış şekil ve kalıplarına denilmektedir. Zaman içerisinde toplumu oluşturan bireylerin toplum tarafından kendilerine yüklenen rolleri benimsemesi ve kendi görüşlerini şekillendirmesine denilmektedir (Pesen, Kara, Kale ve Abbak, 2016).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Bireyin cinsiyetine bağlı olarak, toplumda yer alan kaynaklara ulaşmasında, hizmetleri kullanmasında ayrımcılığa uğramaması durumuna denilmektedir. Var olan kaynakların kullanımı, mevcut uygulamalara ve eğitime ulaşmada cinsiyet farklılığının olmamasıdır. Hukuksal açıdan kadın ve erkeğin eşit tutulması demektir (Bekleviç ve Kıran, 2017).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi: Kadın ve erkek bireyler için oluşturulan toplumsal kalıp yargılarından arındırılmış, her bireyin eğitimde eşit fırsatlara erişmesi ve kendi kişisel yeteneklerini keşfetmesinin önünü açacak her türlü eğitimi kapsamaktadır (Bekleviç ve Kıran, 2017).

Bölüm 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yapılan tez çalışmasının bu bölümünde, kuramsal bilgilerden ve araştırma ile ilgili daha önce yapılan araştırmalara değinilmiştir.

2.1 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Temel Kavramlar

2.1.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Kadın ve erkek kimliklerine yüklenen kadınlık ve erkeklik durumlarını feministler 18. yüzyılda irdelemiş ve bu kimliklere yüklenen anlamları sorgulamışlardır. M. Wollstonecraft ele aldığı eserlerinde kadınlığın toplumsal bir kurgulama olduğuna dikkat çekmiştir (Uysal Koç, 2021). Simon De Beauvoir de ilerleyen yıllarda ele aldığı “İkinci Cins” adlı eserinde biyolojik, mitolojik ve tarihsel araştırmalara dayanarak kadının doğasının ve aktivitelerinin onun fizyolojik ve biyolojik özelliklerine bağlı olmayan aksine yaşanan kültürün etkisi ile şekillendirilen bir olgu olduğuna dikkat çekmiştir (Cingil, 2022).

İkinci dalga feministler, Beauvoir’ın dikkat çektiği biyolojik ve toplumsal sınırlamalar arasındaki farklılıkların kavramsallaştırılması gerektiğini savunarak, toplumsal cinsiyet kavramını kendilerinin var olan tartışmalarının çıkış noktası yani odak noktası yapmışlardır (Uysal Koç, 2021). İkinci dalga feministleri sahip olunan cinsiyet rollerinin doğumla getirilen özellikler olmadığını, aksine yaşam içerisinde sonradan öğrenilmiş olduğunu kabul etmişlerdir; bu nedenle de cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramalarını farklılaştırarak iki farklı kavram şekline getirmişlerdir (Cingil, 2022).

Toplumsal cinsiyet kavramının sosyoloji terminolojisinde yer alarak kullanılmasını Ann Oakley sağlamıştır. Ona göre toplumsal cinsiyet, psikolojik ve kültürel açıdan şekillenmektedir. Kadınların ve erkeklerin benimsedikleri roller, doğum ile birlikte getirilmiş özellikler olmaktan ziyade yaşanan kültürün etkisi ile birlikte öğrenilen ve değişime açık olan özellikler olup buna tanım olarak toplumsal cinsiyet denilmektedir. Toplumsal cinsiyet, yaşanan toplumun sahip olduğu kültür psikolojisinin etkisi ile kişilere roller ve sorumluluklar yüklemektedir. Toplumsal cinsiyet öğrenilen ve yaşam içerisinde kazanılan özellikler bütünü olduğundan dolayı zamanla değişebilme özelliğine de sahiptir. Bununla birlikte, cinsiyet kavramı ele alındığı zaman, insan bedeninin fiziksel farklarını dikkate alan, doğumla birlikte getirilen, olması gereken özellikler bütünüdür. Cinsiyet kavramı biyolojik cinsiyeti tanımlarken, toplumsal cinsiyet ise toplum tarafından benimsenen kadın-erkek rollerini temsil etmektedir (Özdemir, 2019). Türk Dil Kurumu'na (2023) göre cinsiyet kavramı bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren yaradılış özelliği; eşey, cinslik, seks olarak tanımlanmaktadır.

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet arasındaki farklar aşağıdaki Tablo 1'deki gibi gösterilebilir (Saraç, 2013).

Tablo 1: Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet arasındaki farklar

Cinsiyet Kavramı	Toplumsal Cinsiyet Kavramı
Doğumla birlikte getirilen doğal oluşumdur.	Doğumla birlikte getirilmeyen öğrenilen oluşumdur.
Biyolojik ve fizyolojik olarak gelişmektedir.	Yaşanılan kültür etkisi ile gelişmektedir.
İnsan bedeninin biyolojik gelişim sürecinde cinsel organlardaki belirgin farklılıklara ve bu farklılıklar temelinde gelişen üreme fonksiyonundaki farklılıkları göstermektedir.	Kadınlık dişilik, erkekli erillik özelliklerle tanımlanmakta, buna bağlı olarak gelişen davranış özelliklerine, sosyo kültürel olarak yüklenen rollere ve sorumlulukları göstermektedir.
Değişmeyen özelliklerdir. Her yerde aynıdır.	Değişen özelliklerdir. Yaşanılan kültüre, sosyal duruma, aileye ve zamana bağlı olarak değişebilen

Kadın ve erkek bireylerin üreme organlarının ve biyolojik sistemlerinin birbirinden farklı olması global bir özelliktir. Antropologlar farklı kültür yapısına bağlı olarak farklılık gösteren toplumsal cinsiyet tanımlamaları olduğunu belirlemişlerdir (Alabaş, Akyüz ve Kamer, 2019). Kişiler yaratılış olarak benzer fiziksel özelliklerle birlikte çeşitli yetenek, hedef ile hayallere sahip olmaktadır (Erdol ve Gözütok 2017). İnsanlar biyolojik ve fizyolojik yapı özellikleri bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Kadın ve erkek arasında bulunan biyolojik-fizyolojik farklılıklar cinsiyet farklılıkları olarak tanımlanmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki cinsiyet farklılıkları, kadın ve erkek cinsiyetinin kromozom yapısı bakımından farklılık göstermesine, bu farklılıkların ise kadın ve erkek bedenlerinde bazı organların farklı olmasına, kadın ve erkek cinsiyetinin hormonal yapı bakımından birbirinden farklı olmasına, kadın ve erkek cinsiyetinin üreme fonksiyonlarının da farklılaşmasına neden olmaktadır (Taner ve Nalan Erol, 2020).

Kadın ve erkek arasındaki cinsiyete bağlı özellikler Tablo 2’de aşağıdaki gibi özetlenmiştir (Kıran, 2017):

Tablo 2: Kadın ve erkek arasındaki cinsiyete bağlı özellikler

Kadın	Erkek
Menstrüasyona girmektedir.	Menstrüasyona girmemektedir.
Yumurtalığa sahiptir.	Testise sahiptir.
Çocuğunu emzirme özelliğine sahiptir.	Çocuğunu emzirme özelliğine sahip değildir.
Kemik yapısı daha küçüktür.	Kemik yapısı daha büyüktür.

Yukarıdaki Tablo 2’den de anlaşılacağı gibi, kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki farklılıklar açık bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte, cinsiyetler

arasında bulunan toplumsal cinsiyet farklılıkları, kültürün etkisi ile toplum yapısının şekillendiği süreçte kadın ve erkek bireylerin öğrendiklerine, kültürün etkisi ile birlikte toplumun kadın ve erkek bireylere uygun gördüğü rollere ve sorumluluklara bağlı olarak değişmektedir (Çakır ve Baş, 2018). Toplumsal cinsiyet farklılıkları, kadın ve erkek cinsiyetine bağlı olarak gelişen farklılıklar değildir; aksine kültürün ve yaşanan toplumun kişilere yüklediği roller ve sorumluluklar neticesinde oluşan farklılıklardır. Kültür etkisine bağlı olarak kadınlar duygusal, erkekler ise mantıklı olarak kategorize edilmektedir. Buna rağmen, aşırı duygusal olan erkekler ve mantıklı olan kadınlar da yaşanan kültür yapısı içerisinde yer almaktadır. Bu noktadan hareketle, toplumsal cinsiyet farklılıkları öğrenilmiş ve değişebilen özelliklerdir. Geleneksel yöntemlere bağlı olarak yapılan araştırmalarda kadın ve erkek arasındaki davranış tarzları arasındaki farklılıklar, tavırlar, ilgi ve boş zamanlarını değerlendirme biçimlerindeki farklılıklar biyolojik ve genetik özelliklere dayandırılmaktadır. Diğer taraftan geleneksel yöntemlere bağlı olmadan yapılan araştırmalarda, kadın ve erkek arasındaki farklılıkların toplumsal cinsiyete dayandığı ve sosyal yaşam içerisinde kültürün etkisi ile birlikte olduğu belirlenmiştir (Çakır ve Baş, 2018).

Toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklar, kadın ve erkek bireyler arasında yer alan dengesiz güç ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Bireylerin biyolojik farklılığına bağlı olarak var olan özellikler yaşanan toplumun kültür etkisi ile eşit olmayan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dönüşmektedir. Patriarkal sisteminde kadın ve erkek arasında öne çıkarılan bu yargılar, cinslerin birbirini yadırgaması ve zıtlıkları oluşturmalarına neden olmaktadır. Yaratılan bu zıtlık sisteminde cinsiyetler arasında bir taraf üstün kabul edilirken diğer taraf ise baskı altında tutulmaktadır. Kız çocuğunun fiziksel bedeninde, spor karşılaşmalarında şort giymesine, ağaca

tırmanmasına, araba sürmesine ve bunun gibi faaliyetleri yapmasına engel olan herhangi bir farklılık bulunmamaktadır (Güngör, 2020). Bu nedenle de kız ve erkek çocuklarının farklı şekilde yetiştirilmeleri, cinsiyetlerine yüklenen roller ve değerler sistemi; çocukların toplumsal cinsiyetlerini oluşturmaktadır.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet Roller

Rol sosyolojik bir kavramdır. Sosyolojik anlamda rol, toplumsal olarak belirli bir makama veya konuma yüklenen toplumsal beklentileri ifade etmektedir ve var olan beklentilerin süreç içerisinde nasıl değişebileceğini göstermektedir (Başçı ve Giray, 2016). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet rolleri yaşanılan kültürün gelenek ve göreneklerinin, kişilerin cinsiyetinden dolayı kişilerin yapmaları gereken beklentiler bütününe ifade etmektedir (Erdol ve ark. 2019). Toplumsal cinsiyet rolleri, kişilerin kadın ve erkek olarak kendi kimliğini tanımlamasının ardından, kendi cinsiyetinin gerektirdiği şekilde davranmasıdır. Kız çocuklarının toplumun öngörerek kabul ettiği kadınlık kurallarını özümsemesi ve bunu davranışlarına olması gereken ‘kadın gibi’ yansıtması gerekmektedir (Altınova ve Adıgüzel, 2014). Kadınlara toplum tarafından atfedilen anne olma, ev kadını olma, hasta bakımı, refakatçilik, öğretmenlik gibi görevler, erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri ise babalık, evin para kazanan kişisi ve reisi olma, mülkiyetlere sahip çıkma, idari kadrolarda görev alarak yönetici olmak gibi görevleri bulunmaktadır. Bu toplumsal cinsiyet rollerine ilaveten kadınların duygusal rolleri de bulunmaktadır. Ailenin ihtiyaç duyduğu duygusal ihtiyaçlardan sevgi, şefkat, merhamet gibi duyguların sağlanması da kadınların toplumsal cinsiyet rolleri arasındadır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, biyolojik olarak getirilen kişisel özelliklere dayanmamaktadır. Aksine sosyal olarak belirlenmekte, güç ve iktidar ilişkileri ile şekillenmekte, yaşanılan kültür yapısına ve zamana göre değişiklik göstermektedir.

Bu nedenle de toplumun kültür yapısı etkisi ile yaşam içerisinde öğrenilmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve rolleri yaşanan kültürün bireylere yüklediği, onlardan beklediği görev ve sorumlulukları ifade etmektedir (Tekin ve Değirmenci, 2022). Yapılan literatür taramasında, yaşanan kültürün bireylere yüklediği toplumsal cinsiyet kalıp rolleri ve görevlerinin bireylerin ilerleyen yıllarda aile, meslek, evlilik, sosyal ve eğitim hayatları ile meslek seçimlerine kadar birçok farklı alanları etkilediği belirlenmiştir. Cinsiyete bağlı olarak roller kadınsı ve erkeksi roller olarak tanımlanmıştır. Kadınsı ve erkeksi roller bireylerin cinsiyetinden bağımsız olarak ifade edilmekle birlikte kişilerin içinde bulunduğu ortama göre değişiklik göstermektedir (Erdol ve ark., 2019). Sosyal yaşam içinde yer alan meslekler ve siyaset alanındaki meslekler erkek mesleği olarak görülürken, ev ortamına ve aile yaşantısına ait görev ve sorumluluklar kadın mesleği olarak nitelendirilmektedir (Tekin ve Değirmenci, 2022).

1955 yılında psikolog John Money ilk kez toplumsal cinsiyet rolleri tanımını kullanmıştır. Bu tanımlamayı oluştururken; kişilerin cinsellikle ilgili özelliklerini de kapsayan, bu özelliklerle sınırlandırılmayan, kişinin kendisini kadın veya erkek olarak göstermesi için yapılması ve söylenmesi gerekenlerin hepsini ifade eden bir tanımlama yapmıştır. Bu nedenle de toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin çocukluğunun ilk dönemlerinde cinsiyetten bağımsız olarak elde edilmekte ve kazanılmaktadır (Haymana ve Kolburan, 2019).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının hayattaki yansımalarından en önemlisi aile ortamında yaşanmaktadır. Kişi kendini kadın ve erkek olarak tanımlamadan önce ailesinden, yakın çevresinden ve akrabalarından kendi cinsiyetine ait veri toplamaktadır. Kişi yakınında bulunan kadınların ve erkeklerin her şeyini gözlemleyerek kendi cinsiyetini öğrenmekte ve pekiştirmektedir. Erken çocukluk

döneminde de okul ortamında oynadığı oyunlardan, kitaplardaki ve televizyonlardaki görsellerden kendini kadın ve erkek olarak anlamaya çalışmaktadır. Bu dönemde çocuğun benimsediği tecrübeler ve roller onun kendi cinsiyetine karşı uygun görülen beklentileri, kalıp yargılarını ve rolleri yansıtmaktadır (Haymana ve Kolburan, 2019). Bu nedenle de yaşanan toplumun yapısına göre kadın ve erkek olma durumu yani toplumsal cinsiyet rolleri bu dönemde çocuklar tarafından benimsenmektedir.

Ataerkil toplum yapısında kadın ve erkeklere cinsiyetlerine bağlı olarak toplum tarafından birtakım görevler verilmekte ve yüklenmektedir. Aile kavramı kadınlara toplum tarafından yüklenen sorumluluklar arasındadır. Kadına aile kavramı ile yüklenen görevler arasında, çocuklar ile ilgilenmek, evin temizlenmesi, yemeğin pişirilmesi, ev ortamının düzenlenmesi ve günlük işlerin yapılması olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle de aile ortamının huzurlu olmasının devamlılığı adına daha fedakâr tarafın kadınlar olması gerektiği beklenmektedir. Ev ortamında kadının kocasından bağımsız olarak hareket edememesi, erkek çocuk doğurması veya evlendikten kısa bir süre sonra çocuk doğurması gerektiği yüklenen görevler arasındadır. Buna ilaveten kadınlar, daha hassas, düşünceli ve fiziksel güç bakımından daha zayıf yapıda olması gibi özelliklerle de bütünleştirilmektedir.

Kadına yüklenen cinsiyet temelli görev ve sorumluluklar, sadece aile ortamında değil meslek hayatında da yaşanmaktadır. Kadınların meslek ortamında yükselmesi, bulunduğu pozisyonu ve aldığı maaşın erkeklere göre daha düşük konumlarda ve maaşlarda çalışmalarının uygun görülmesi de toplumsal cinsiyet kavramının etkisi altındadır. Toplum nezdinde, kadınlar düşüncelerini erkeklere kıyasla özgür bir şekilde ifade edememektedir. Toplum, kadınlara eğitim dönemlerinden sonra hemen evlenmeleri gerektiğini kodlamakta ve evlenmemeleri durumunda ‘*evde kaldı*’ etiketini almalarına neden olmaktadır. Kadınların

namuslarını her zaman korumaları gerektiği, evlilik öncesi cinsellik yaşamamaları, erkeklere göre sessiz olmaları gibi görevler kadınlara toplum tarafından yüklenmiş ve yüklenmeye de devam etmektedir. Toplum yapısı, erkeklere liderlik özelliğini vermekte ve onların zekâyı ve gücü temsil eden taraf olduğunu vurgulamaktadır (Şahin, 2019).

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının meslek hayatındaki yansımalarına bakıldığında ise, kadınların öğretmenlik, hemşirelik, sosyal yardım hizmetleri, sekreterlik gibi meslek alanlarında çalışmalarının toplum tarafından daha uygun bulunduğu görülmektedir. Erkekler için kadınlara yüklenilen görev ve sorumlulukların tam tersi bir durumdan bahsedilmektedir (Gökçen ve Kavas, 2018).

Toplum tarafından yapılan incelemeler sonucunda, kadınlara ve erkeklere yüklenen görev ve sorumlulukların iki önemli yapı özelliği olduğu belirlenmiştir. Bu yapılar geleneksel ve eşitlikçi yapıdalardır. Geleneksel yapıda kadın çocuk doğurur, çocuğunun bakımını üstlenir, evde temizliğini yapar, ütü yapar, evin yemeğini pişirir ve çıkan bulaşıkların yıkanması gibi temel ev görevleri yapmak yer almaktadır. Burada kadın erkeğe göre geri planda kalarak eşlerini ve çocuklarını ön planda tutmaktadır. Geleneksel yapı içerisinde erkekler ev dışında görev alır, eve para getirir, tehlike ve zorluklarla mücadele eder, evin para kontrolünü yapar, ailenin kontrol mekanizmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte eşitlikçi yapıda, kadın ve erkek her alanda eşit görev ve sorumluluğu paylaşmakta, en önemlisi hayat yolunda birlikte ilerlemektedirler (Gökçen ve Kavas, 2018).

Toplumun kadın ve erkek bireylere yüklediği görev ve sorumlulukların farklı şekilde yaşam bulması kadın ve erkek bireylerin yaşam içinde farklı şekillerde ilerlemelerine neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet, erkek bireylere kadın bireylere göre daha fazla değer vermekte ve böylelikle de bu durum kadın ile erkek birey

arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Kadının toplum içindeki değerini düşüren bu eşitsizlik durumu onun insan hakları temelinde, eğitim yaşamında, meslek yaşamında, fikir beyan etme mekanizmalarında ve yasal haklar elde etme süreçlerinde kadını haksız bir mücadele içine sokmaktadır (Saraç, 2013). Kadınlar bu nedenle de toplum içerisinde arzu edilen noktaya gelememekte ve hayat içerisinde birçok nokta açısından erkek bireylere kıyasla erkeklerden geride kalmaktadırlar. Bu durum da her iki cinsiyet arasında eşit olmayan mevkileri ve seviyeleri oluşturmaktadır (Pesen, Kara, Kale ve Abbak, 2016).

2.1.3.Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplum içerisinde yaşayan tüm bireylerin örgün eğitim yolu ile davranış ve tutumlarında değişikliğe neden olarak onları şekillendiren ve dönüştüren eğitim, bireylerin şahsi ve sosyal hayatlarında eşit koşullara sahip olmaları noktasında oldukça önemlidir (Sart ve Dalyancı, 2018). Toplum içerisinde yaşayan tüm bireyler eğitim hakkına sahiptir ve özellikle de kadınların eğitilmesi eğitim programlarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Kadınların eğitimi yapılan ulusal ve uluslararası antlaşmalarla garanti edilmiştir. 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 2.maddesine göre “Herkesin, ırk, renk, cins, dil, siyasi veya herhangi bir düşünce, milli veya sosyal menşei, servet, doğuş veya herhangi bir fark gözetilmeksizin bu beyannamede ilan olunan haklardan faydalanabileceği” belirtilmiştir. Buna ilaveten, aynı Beyannamenin 26.maddesinde de “herhangi bir ayırıma uğramadan her şahsın eğitim hakkının olacağı” belirtilmiştir. Türkiye’de 1982 Anayasası’nın 42.maddesinde de “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz” ifadesi ile toplumdaki bireylerin eğitim hakkı garanti altına alınmıştır (Erdol ve ark., 2019).

KKTC’ de ve Türkiye Cumhuriyeti’nde kadınların eğitim hakları yapılan antlaşmalarla ve Anayasa’daki haklarla garanti altına alınmış olsa da ülkenin ve ailenin sahip olduğu ekonomik sıkıntı, toplum tarafından belirlene kalıp yargılar ve yaşanan bölgede okulun olmaması gibi birçok faktör kadınların eğitim hakkını sınırlandırmaktadır. Yapılan araştırmalar kadınların erkeklere oranla eğitim oranlarının daha az sayıda olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni olarak da kadınların eğitim alma haklarının kısıtlandığı belirlenmiştir. Kadınların eğitim haklarını sınırlandıran faktörler arasında aileleri ilk sırada yer almaktadır (Güneş, Alca, Dokuyucu ve Turan, 2023). Eğitim hakkı elinden alınmış kişilerin özgüvenlerinin ve özsaygılarının düşük olması da bu nedenle normal karşılanmaktadır (Çelik, Pasinlioğlu, Gonca ve Koyuncu,2013). Düşük özgüven ve özsaygıya sahip kişilerde özellikle de kadınlarda, günlük yaşantı içerisinde herhangi bir şeyi istemeyi zorlaştırmakta ve kişisel haklarını kullanmalarını sınırlamaktadır. En önemliler arasında da kişisel haklarını talep ederken de mahcubiyet yaşamalarına sebep olmaktadır. Eğitim ortamlarına kadın ve erkek bireylerin farklı oranlardaki katılımı, yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sadece küçük bir kısmını göstermektedir. Okullarda uygulanan eğitim politikaları ve programları, öğretmenlerin yaklaşımları, okulun demografik özellikleri ve bunun gibi düzenlemeler de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ve yapılan cinsiyet ayrımcılığını daha da artırmaktadır (Erdol, Özen ve Toraman, 2019).

Kişinin hayatını devam ettirirken, hayatının her kademesinde aldığı eğitim; kişisel gelişimin, kişisel özsaygının, özgüvenin ve kişisel olarak farkındalık kazanarak güçlenmesinin yoludur. Eğitim, yaşanan kültürün içinde toplumsal cinsiyet, ırk, sınıf gibi alanlarda önyargıların kırılmasında kilit noktalardan bir tanesini oluşturmaktadır (Karakuş, Mutlu ve Çoşkun, 2018). Okul ortamlarındaki

eğitim yolu ile, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kalıp yargılar etken ve edilgen yollarla öğrencilere aktarılmakta ve öğrencilerin geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışları benimsemesine neden olmaktadır. Böylelikle de toplum içerisinde yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinin atılmasına zemin hazırlamaktadır.

Genel olarak, okul ortamlarında inanılan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından bir tanesi erkek öğrencilerin matematik ve fen derslerinde, kız öğrencilerin ise sözel derslerde daha başarılı olduğuna inanılmasıdır. Bu şekildeki toplumsal cinsiyet kalıp yargısı öğrencilerin akademik başarısını etkilemekte ve başarısına yön vermektedir. Eğitimde, cinsiyete göre öğrencilerin farklı derslerde farklı başarı gösterdikleri gözlemlenmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının zamanla ğrenci tarafından benimsenmesi ile birlikte cinsiyete bağlı ders başarıları da artmaktadır. İlkokul döneminde sayısal derslerde tüm öğrenciler benzer başarı seviyesi gösterirken özellikle kız öğrenciler okuma becerilerinde daha başarılı olmaktadır.

Öğrenciler ortaokul dönemine geldiğinde, erkek öğrencilerin matematik ve fen derslerinde, kız öğrencilerin sözel derslerde daha başarılı olduğunu belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu akademik başarı farkı, doğumla getirdikleri yetenek farkları değildir. Burada karşılaşılan akademik başarı farkı okulların ve yaşanılan toplumun kültür yapısının kişiler üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır. Kısacası, farklı derslere karşı farklı zgven, motivasyon ve ilgi ile öğrenciler farklı şekilde gdlenmektedir. Bunun en belirgin kanıtı da uluslararası sınavlarda ülkeler bazında öğrencilerin başarı oranlarının cinsiyet bazında farklılık göstermesidir. Matematik ve fen derslerinde kız öğrenciler bazı ülkelerde daha başarılı olmakta aynı şekilde de bazı ülkelerde de erkek öğrenciler sözel derslerde daha başarılı olmaktadır.

Okul ortamlarında cinsiyet ayrımcılığına bağılı olarak karşılaşılan problemlerden bir tanesi de yaşanan cinsel istismar durumlarıdır. İstismara uğrayan kız öğrenciler toplum kültür yapısı ve baskısından dolayı yaşadığı cinsel istismarı açıklamaması için tehdit edilmekte, korkutulmakta ve yaşadıkları olaydan utandıkları için sessizleştirilmektedirler. Yapılan literatür incelemesinde, kız öğrencilerin lise eğitimi veren bir okulda, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldıklarını göstermiştir. Olayın açığa çıkmasından çekinen kız öğrenciler sessiz kalmayı tercih ederek olaydan şikâyetçi olmamış, buna ek olarak okul yönetimi ve öğretmenler de kız öğrencilerin yaşadığı cinsel istismar olayına tepki göstermemişlerdir (Acar-Erdol ve Gözütok, 2019)

Okul ortamlarında öğrencilerin birbirleri ile sosyalleşmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında eşitsizlik durumları mevcuttur. Okul alanları sıklıkla erkek öğrencilerin daha çok kullandığı alanlar olmaktadır. Okul alanlarında organize edilen etkinlikler ve oyunlar çoğu zaman erkek öğrencilere yönelik yapılmaktadır. Kız öğrencilerinin okul alanlarında kendilerine ait bir alanın olmadığı ve kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında herhangi bir etkileşimin olmadığı yapılan araştırma ile belirlenmiştir (Gedik, 2014).

Öğrencilerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve rolleri okul ortamlarında akran zorbalığına, birbirlerini etiketlemeleri ve dışlamalarına neden olmaktadır. Okul ortamlarında yaşanan bu olaylarla birlikte kız öğrenciler kendilerini rahat bir şekilde ifade edememekte ve sahip oldukları potansiyellerini gösterememektedirler.

2015 yılında Eğitim Reformu Girişimi (ERG) tarafından gerçekleştirilen çalışmada sınıf içerisinde sorulan sorulara verilen yanlış cevaplamalarda kız ve erkek öğrencilere sınıftaki diğer öğrencilerin verdikleri tepkilerin de farklılık gösterdiği

belirlenmiştir. Kız öğrencilerin verdikleri yanlış cevaplar sonucunda, sınıf içerisinde kız öğrencilerle alay edilirken erkek öğrencilerin verdikleri yanlış cevaplamalarda böyle bir tepki ile karşılaşılmamıştır. Sınıf içerisinde yetenekli kız öğrencilerin dışlanma korkusuna bağlı olarak sahip oldukları yeteneklerini sakladıkları bununla birlikte yetenekli erkek öğrencilerin ise kendilerinden daha az yetenekli olan öğrencileri dışlama eğiliminde oldukları belirlenmiştir (Camcı, 2012).

Lise eğitimi alan öğrencilerle gerçekleştirilen çalışmada, okul kurallarına uyulma durumunun kız öğrenciler tarafından normal karşılandığı, bu durumun erkek öğrenciler için okul kurallarına uymamanın normal kabul edildiği belirlenmiştir (Acar-Erdol ve Gözütok, 2019). Bu nedenle de okullar toplumsal cinsiyet rollerinin gelişmesinde kuvvetli ve bir o kadar da zayıf etkiye sahip olmaktadır. Okul ortamında toplumsal cinsiyet kalıp rolleri ve tutumlarına yönelik birçok mesaj etken ve edilgen şekilde öğrencilere aktarılmaktadır. Genel anlamda söylenebilir ki okul ortamı, öğrencilerin mesleki kariyerlerini yönlendirmekte, öğretmenlerin sahip oldukları tutumlar ve davranışlar, derste kullanılan eğitim materyalleri gibi birçok faktörün toplamı toplumsal cinsiyet eşitsizliği kalıp rollerinin ve yargılarının yeniden oluşturup güçlendirilmesinde oldukça güçlü bir etkiye sahip olmaktadır (Esen, 2013).

Toplumun sosyal yaşamı içerisinde cinsiyet bazında, mevcut olan ayrımcılık ve ötekileştirme durumunu ortadan kaldırmak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını hedef alarak, ulusal ve uluslararası olarak yapılan çalışmalar bulunmaktadır. BM tarafından 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesiyle 1952 yılında yapılan seçme ve seçilmede kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması bu çalışmalardandır (Kandemir ve Nartgün, 2022). Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi ile birlikte 1979 yılında BM tarafından Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (CEDAW) imzalanmıştır. Kadın ve erkek bireyler

arasında cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına yapılan bu sözleşmeye imza atan ülkeler, eşitlik durumunun sağlanması için gereken yükümlülük ve sorumlulukları yerine getireceğinin garantisini vermişlerdir (Kandemir ve Nartgün, 2022). Bu gelişmelere ilaveten 2006 yılında Dünya Ekonomik Formu (WEF) tarafından Dünya’da her yıl gerçekleştirilen ayrımcılık durumlarını gösteren rapor, toplumlara gösterilmeye başlanmıştır. Bu rapora göre ülkelerin eğitim, politika, ekonomi, sağlık, meslek alanı gibi alanlardaki cinsiyet eşitliğini sağlamak adına yaptıkları gelişmeler ve faaliyetler sunulmaktadır. Bu raporun etkisi ile birlikte, raporun hazırlanması ve sunulması her ülkenin kendini toplumsal cinsiyet eşitliği alanında gözlemlemesine yardımcı olmakta, kadın ve erkek cinsiyetleri arasında yapılan ayrımcılığın önüne geçilmesine destek vermekte ve her ülkenin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yeni çalışmalar yapmasını teşvik etmektedir.

Yapılan bu çalışmaların devamında BM Toplumsal Cinsiyet Endeksi ve Dünya Ekonomik Formu Toplumsal Cinsiyet Raporu İzleme çalışmaları oluşturulmuştur. Bu çalışma değerlendirme raporlarında yer alan ülkeler arasında Türkiye de yer almaktadır. 2020 yılında Dünya Ekonomik forum raporuna göre 153 ülke arasında Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında 130. sırada yer almaktadır. 2016 yılında BM toplumsal cinsiyet endeksi sıralamasında 159 ülke arasında Türkiye 71; 2017 yılı Dünya Ekonomik Forumu Toplumsal Cinsiyet Raporuna göre de 144 ülke arasında 128.sırada yer almıştır (Dumlupınar ve Göksu, 2020). Elde edilen bu veriler incelendiğinde, Türkiye; toplumsal cinsiyet eşitliği alanında toplum düzeyi temelinde maalesef arzu edilen noktada yer almamaktadır. İstenilen noktada olmamasının birçok nedeni bulunmaktadır. Türkiye’de kadınlar erkeklere göre iş gücüne alımın sayıları bakımından ve elde ettikleri gelir oranları bakımından oldukça geride bulunmaktadır. Buna ilaveten kadınlar, erkeklere göre

siyasette, eğitimde, üst düzey yönetici olma konumlarında ve önemli karar alma noktalarında geride ve baskı altında bırakılmaktadır. Bu baskı altında tutma ve geride tutulma durumlarına ilaveten Türkiye’de kadına karşı yapılan şiddet oranı oldukça yüksektir (Bal, 2014).

2.2 Toplumsal Cinsiyet ile İlgili Kuramlar

2.2.1 Biyolojik Kuram

Biyolojik kurama göre, kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki farklılıklar psikolojik ve biyolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Bu kuramda, doğum anından itibaren her iki cinsiyetin bedeninde gerçekleşen hormonal değişiklik ve salgılan hormonlar, kişilerde yapısal ve fonksiyonel farklılıklara neden olmaktadır (Pehlivan, 2017). Geçmişten günümüze kadar kadın ve erkek bireylerde görülen farklılıklara dair birçok görüş ileri sürülmüştür. Örneğin, annelik içgüdüsünün üreme organlarında ve beynin bir kısmında bulunduğu ileri sürülmesi bu görüşlerden bir tanesidir. Buna ek olarak, beynin ön lobunun yani zihinsel süreç merkezinin kadın bireylerde erkek bireylere göre daha az kıvrımlı ve küçük olması fikri de ileri sürülmüştür. Beynin yan loblarının, ki bunlar basit zihinsel işlemlerin merkezleri olan bölgelerdir, kadınlarda erkeklere göre daha büyük olduğu da ileri sürülen görüşlerdendir.

Yakın geçmişe kadar erkek bireylerin sanat, mühendislik ve mimarlık meslek dallarında kadın cinsiyetine göre daha başarılı oldukları düşünülmüş ve bunun nedeni olarak da erkek beyninin ve hormonlarının, kadın beynine ve hormonlarına göre daha ileri seviyede olduğunun düşünülmesidir (Keskin ve Uluşan, 2016). İleri sürülen tüm görüşlere biyoloji alanında görev alan bilim insanları, her iki cinsiyetin anatomik özelliklerine göre benimsedikleri farklı roller olduğu yorumunu yapmıştır. Var olan farklılıklar, biyolojik temelde erkek bireylerin dünyaya çocuk getirememesi ve

kadınların ise dünyaya çocuk getirebilmesi ile ilişkilendirilmiştir. Kadınların çocuk doğurabilme yetenekleri onları, kadın ve erkeğin birlikte yaşam sürmeleri anından itibaren evi ilgilendiren görevlerden, erkek bireylerin ise dışarıda yer alan görevlerden sorumlu olmasına neden olmuştur (Keskin ve Uluşan, 2016). Bu kuramda her iki cinsiyet arasında biyolojik farklılıklar bulunmaktadır. Sosyal yaşamda kadın ve erkek bireylere yüklenen rollerin ve sorumlulukların farklılık göstermesi, kadın ve erkek bireylerin farklı rolleri ve sorumlulukları benimsemesinden kaynaklanmaktadır. Erkek bireyler, fizyolojik yapısına bağlı güç ve kuvvet gerektiren işlerle alakalı olurken, kadın bireyler ise ev içi ortamında kalarak ev işleri ve çocuk bakımı ile alakalı olmuştur. Bu görev dağılımının altında kadın bireylerin fizyolojik ve anatomik olarak erkek bireylere göre daha az güçlü olma mekanizması yatmaktadır. Zaman içerisinde özel ortamda yani ev ortamında kadınların görev ve sorumlulukları sayıca artmıştır. Öfke ve saldırganlık gibi şiddete neden olan özellikler ise erkek bireylerin sergilediği özellikler olarak kodlanmış ve aktarılmıştır (Keskin ve Uluşan, 2016).

Biyolojik faktörlerin cinsiyet farklılığındaki etkisi nedeni ile erkek cinsiyeti kadın cinsiyetine göre daha üstün konumlandırılmıştır. Burada Freud'un "anatomi kaderdir" ifadesi "biyoloji kaderdir" ifadesi ile yer değiştirmiştir. Değişen bu düşünce temelinde kadın cinsiyetinin faaliyetleri ve hakları sınırlandırılabilir hale dönüştürülmüştür. Bu nedenle de kadın ve erkek cinsiyetlerinin biyolojik farklılıklarının meydana getirdiği biyolojik sorumluluklar, kadın ve erkek cinsiyeti arasındaki sosyal dengenin ve eşitlik durumunun ortadan kalkmasına neden olmuştur (Güven, 2018). Kadın ve erkek üzerinde yaptırım gücü olan farklı cinsiyet rolleri geçmişten günümüze kadar devamlılığını korumuştur ve bu durum günlük yaşantıyı derin bir şekilde şu an belirlemektedir. Kısacası, toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve

erkek cinsiyetlerinin düşünce şekillerini ve faaliyetlerini etkilemektedir. Sosyal şartlanma etkisi ile birlikte biyolojik olgu kavramı “biyoloji kaderdir” şekillenmektedir. Örneğin annelik rolü sadece biyolojik olarak değil sosyalleşme etkisi ile de kazanılmaktadır. Sosyalleşme etkisi ile benimsenen cinsiyet rolleri kadın ve erkek bireylerin farklı alanlarda uğraşmalarına neden olmaktadır (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009).

Kadın ve erkek cinsiyeti arasında biyolojik ve psikolojik farklılıkların bir arada olduğunu ileri süren evrimsel psikoloji görüşünde kadın ve erkek bireyler evrimsel gelişim tarihinde farklı problemlerle karşılaşmış ve bu problemlere farklı şekilde tepki vermiş oldukları fikri yer almaktadır. Kadınlar, çocuk yetiştirirken tarihsel süreç içerisinde erkek bireylere göre daha çok emek sarf etmişlerdir. Bu nedenle de çocuk bakımının görevi kadına ait olarak görülmektedir.

Kadınlar tarihsel süreçte yaşanan gıda sorunlarında emzirme ve hamilelik dönemlerinde çocuğa gıda bulma sorunuyla da ilgilenmişlerdir. Bu nedenle de insanlığın zor koşulları atlatıp yeniden ilerleyebilmesinin altında, kadınların yaşadıkları problemlere hızlı bir şekilde adapte olması ve problemlere karşı güçlü durabilmeleri yatmaktadır. Tüm bu gelişmeler gerçekleşirken erkek bireyler ise kadın ile birlikte olabilmek adına sosyal konumunu, gücünü ve eşini korumak için kendi cinsine karşı fiziksel meydan okumuştur. Kadın ve erkek bireyler evrim basamağında ayrı uyum yetenekleri ile karşılaşması, kadın ve erkek bireylerin psikolojik açıdan farklı durumda olmasına neden olmuştur.

Zaman içerisinde elde edilen farklı psikolojik kazanımlar erkek ve kadın cinsiyetini birbirine karşı farklı kılmaktadır. Kadın ve erkek bireylerin problemlere farklı şekilde uyum sağladığını göstermektedir. Evrimsel aşamada gerçekleşen kadın ve erkek bireyler arasındaki cinsiyet farklılıkları, kadının erkeğe veya erkeğin kadına

göre üstünlük durumunu göstermemektedir. Aksine var olan cinsiyet ayrımında farklılıkların hangi noktada olduğunun incelenerek belirlenmesi ve gereken düzenlemelerin yapılması ile de ortadan kaldırılabilmesi sağlanabilecektir (Keskin ve Uluşan, 2016).

2.2.2 Psikoanalitik Kuram

Toplumsal cinsiyet kavramının elde edilmesinde bireylerin üç aşamadan geçtiğini belirten kuramdır. Bu üç aşamanın ilkinin çocukların henüz cinsiyet kavramının ne olduğunu bilmedikleri 0 ve 3,5 yaş arasını kapsayan dönemdir. Bu dönemde kurama göre doğum anından itibaren kız çocuklarının sahip oldukları klitoris ve erkek çocuklarının sahip oldukları penis nedeniyle her ikisinin cinsiyetleri erkek, toplumsal cinsiyetleri ise erkeksidir. Çocukların anneleri ile olan ilişkileri çocukların karşı cins ile olan ilişkisini belirlemektedir.

İkinci aşama çocukların 3 – 5 yaş aralığındaki dönemleridir. Bu dönemde çocuklar kendi cinsiyetleri ve cinsiyetler arasındaki farklılıkları kavramaya başlamaktadır. Bu kurama göre, bu yaş aralığındaki çocuklar, cinsiyetler arasındaki farklılıkların ne olduğunu kavramaya başlamakta ve kendi cinsel kimliklerini oluşturmaktadır. Bu dönemde cinsiyetler arasındaki farkı çocukların sahip oldukları penis belirlemektedir. Erkek çocuklar kendi cinsiyetlerini keşfedip kavrarken, aynı şekilde kız çocuklarının penise sahip olmaması durumunu kavramaktadır. Erkek çocuklar bu dönemde penise sahip olduklarını kavrarken aynı zamanda babalarının onların bu organını ellerinden alacaklarına dair derin bir korku duymaktadırlar. Bu korkunun altında yatan esas neden ise cinsel ilgilerini annelerine yönlendirmeleri durumundaki ceza korkusudur. Kız çocuklarının penise sahip olmamaları durumu onların öfke duymasına ve hayal kırıklığı yaşamalarına neden olmaktadır. Kontrol edemedikleri öfke duygusu anneleri ile mesafeli bir ilişkinin oluşmasına neden

olmaktadır. Bu yaş döneminde kız çocukları annelerine öfke duygusu geliştirirken babalarına tam tersi olarak anneleri gibi yetişkin bir ilişki kurmanın yollarını aramakta ve kurmaktadırlar.

Kuramın son dönemini ödipal dönem oluşturmaktadır. Bu dönemde erkek çocuklar hadım edilme korkularından uzaklaşarak babaları ile çekişmektense onlarla özdeşleşecek davranış modelleri geliştirmektedir. Erkek çocuklarının aksine kız çocukları ise bu dönemde babalarından sahip oldukları kadınsı ilişkinin neticesinde çocuk sahibi olmayı istemektedirler. Psikoanalitik kuramda sonuç olarak, erkek çocukların süperegoları anneleri ile özleşmelerinden dolayı gelişirken kız çocuklarının süperegoları erkek çocuklar gibi gelişmemektedir. Bunun doğal sonucu olarak da kız çocukları ilerleyen yaşamlarına etik açıdan ve cinsel olarak erkeklere göre daha az başarılı devam etmektedirler (Keskin ve Uluşan, 2016).

2.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kuramdaki öğrenme aşaması iki farklı biçimde gerçekleşmektedir. Edimsel koşullanma süreci sonucunda gerçekleşen öğrenme süreci aşaması ile model alma ve taklit etme süreci sonucunda gerçekleşen öğrenme süreci aşamasıdır. Çocuğun edimsel koşullanma süreci ile öğrenmesinde cinsiyetine uygun davranış gösterdiğinde bu davranışının ödüllendirilmesi ve tekrarlanması sonucunda ödüllendirilen davranışa sahip olması söz konusudur. Çocuğun cinsiyetine uygun olmayan davranış göstermemesi durumunda ise bu davranışının cezalandırılması gerçekleşmekte ve uygun olmayan davranışa sahip olmaması söz konusudur. Çocuğun model alma ve taklit ile öğrenmesi sürecinde ise çocuklar çevrelerinde gördükleri kadın ve erkek figürlerini model alarak onları taklit etmektedirler. Çocukların cinsiyet rollerini öğrenmesinde yakın çevrelerini; anne – babalar, okul ortamlarında öğretmenler ve arkadaşları, sosyal medya iletişim araçları

oluşturmaktadır. Patriyarkal sistemine sahip toplumlarda bireylerden beklenen toplumsal cinsiyete dair kalıp yargılar ve rolleri; edimsel olarak öğrenilerek benimsenmekte ve kuşaktan kuşağa aktarılarak gerçekleşmektedir (Keskin ve Uluşan, 2016).

2.2.4 Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramında, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve rolleri üç dönem sonucunda öğrenilmekte ve kazanılmaktadır. Bu dönemlerin ilkinin 2 – 3,5 yaş aralığı oluşturmaktadır. Çocuklar bu dönemde cinsiyetin ne olduğunu öğrenmektedir. Çocuklar kendi cinsiyetlerini kız veya erkek olarak öğrenmektedir. Bununla birlikte, cinsiyetin sürekliliğini ve sabit olduğunu kavramamışlardır. Bu nedenle de bu dönemde kız çocukları büyüdükleri zaman baba olmak istediklerini dile getirebilmektedir. Çocukların 3,5 – 4,5 yaş arası dönemine ise cinsiyetin kararlılığı dönemi denilmektedir. Bireylerin sahip oldukları cinsiyet kavramının kadın veya erkek olduğu ve bunun sürekli olduğu çocuklar tarafından bu dönemde kavranmaktadır. Bu kavrama yeteneği fiziksel olarak meydana gelen değişikliklerden etkilenmektedir. Kız çocuğu saçının erkek modeli gibi kesilmesi sonucunda kendisinin erkek çocuğa dönüşeceğini düşünebilmektedir. 4,5 yaşından sonra ise çocuklar cinsiyetin değişmez olduğu kavradıkları Cinsiyetin değişmezliği dönemine girmektedirler. Bu dönemde çocuklar cinsiyetin ne olursa olsun değişmeyeceğini öğrenmektedirler. Fiziksel görünümde yapılan değişiklik cinsiyeti değiştirmemektedir. Çocuklar bu dönemde cinsiyetlerine uygun davranış kalıplarını, kendi cinsiyetleri ile tutarlı olduğunu düşündüklerinden dolayı göstermektedirler (Çakır ve Baş, 2016).

2.2.5 Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Kişilerin birçok bilgiyi bütün bir yapı şeklinde algılaması ve ona anlam yüklemesi kişinin yarattığı anlam şemaları sonucunda gerçekleşmektedir. Bu nedenle de öğrenmede şema; kişilerin algılama düzeyini bilişsel olarak kontrol eden, kolaylaştıran, sistematik hale getirerek bilginin daha anlaşılır olmasına neden olmaktadır. Bireylerin oluşturduğu şematik öğrenmeler seçici geçirgendir. Hangi konu öğrenilecek ise kazanılan şemaya göre o seçilmektedir. Bireylerin zihninde toplumsal cinsiyet şeması oluşturulduğunda birey mevcut davranışları ve özellikleri kadınsı ve erkeksi şemanın altına yerleştirmektedir.

Bireyler hayatlarının ilk yıllarında kendi cinsiyetlerini keşfederken algıladığı dış çevreyi zihninde oluşturduğu cinsiyet şemalarına göre yerleştirerek algılamaktadır. Erkek bir çocuk kız çocuğunu yetersiz ve öteki olarak zihnindeki şemaya yerleştirmiş ise onu o şekilde algılamaktadır. Erken yaşlarda zihinde oluşturulmuş cinsiyet şeması seçici olarak bu tarz davranış ve özellikleri algılayıp oluştururken, çocuk kendi cinsiyetine uygun davranış ve özellikleri kendine uygulama sürecini başlatarak yapmaktadır. Bunun sonucunda çocuk, cinsiyete dair davranışları ve özellikleri farklılaştırılarak, cinsiyetleri seçen bir kişiye dönüşmektedir. Bu toplumsal cinsiyet şeması oluşturmuş bir çocuk ilerleyen yıllarda yetişkinliğinde yaşanan toplum yapısı ve kültürüne uygun davranan birey haline dönüşmektedir. Böylelikle de, kendi toplumsal cinsiyet şemasında algıladığı dış çevreyi iki temel gruba farklılaştıran kişileri oluşturmaktadır (Bal, 2014).

2.3 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi

Eğitim sistemleri, içinde bulundukları toplumun; toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının mikro bir kozmosunu oluşturarak, var olan toplumsal ilişkilere ve pratiklerin pekiştirilmesine yol açmaktadır (Sayılan, 2014).

Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi ile ilgili Türkçe literatür tarandığı zaman yapılan çalışmalarda, kız çocuklarının eğitim almaları gerektiğine vurgu yapıldığı ve onların okullarda eğitim alma koşullarının daha iyiye dönüştürülmesinin yollarına odaklanıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmalar incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi konusu ile yapılan çalışmaların, kız çocuklarının okuma – yazma oranının artırılmasına odaklandığı ve bunun sonucu olarak da; eğitim yolu aracılığı ile kadınların daha güçlü olmalarının hedeflendiği belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet kavramını içeren akademik çalışmaların incelenmesinde ise, öğretmen ve öğrencilerin cinsiyete dair düşüncelerinin ve kalıp yargılarının ne olduğunun belirlenmesine yönelik olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte eğitim kurumlarında yer alan ders kitaplarının, toplumsal cinsiyet kavramı kapsamında incelenmesi ve analiz edilmesiyle birlikte elde edilen verilerin ve ders kitabı içeriklerinin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ile nasıl daha uyumlu hale getirilebileceğinin yollarının arandığı belirlenmiştir.

Okulların eğitim sistemindeki ders materyallerin toplumsal cinsiyet kavramı ile uyumunun incelendiği bir araştırmada kız çocuklarının ‘iyi, sessiz ve başarılı’ olarak kodlandığı; erkek öğrencilerin ise ‘sert, asi, delikanlı’ olarak kodlandığı belirlenmiştir (Sayılan, 2014). Bununla birlikte ders kitaplarının kadın – erkek bireyler arasında cinsiyet farkına bağlı olarak iş bölümlerini temsil ettiği belirlenmiştir (Pehlivan, 2017).

Liberal feminizmin, cinsiyet farkı ve eğitim çalışmalarının da okullarda okutulan ders kitapları ve materyallerine odaklandığı bilinmektedir. Ders kitapları ve materyallerinin mevcut siyasi iktidarın benimsemiş olduğu düşünce yapısını temsil ettiği gerçeği göz ardı edilemeyeceğinden, eğitim; toplumun siyasi düşünce yapısı tarafından şekillenmektedir (Bektaş ve Zabun, 2019). Bu çalışmanın çıkış noktası

olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemi temelinde, okullar; toplumun düşünce yapısının tekrardan üretildiği ve buna imkân sağlayan koşulların yeniden oluşturulduğu kurumlardır. Yeniden üretilen düşünce mekanizmalarında, eğitim sistemi içerisinde toplumsal cinsiyet kavramının bilinçli bir şekilde öğrencilere aktarılması, gelecek nesillerimizin daha eğitilmiş ve farkındalıklı bireylere dönüşmesinde katkı sağlayıcı olacağını ve bu noktada da eğitimin önemi üzerine farkındalığımızı geliştirmemiz gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kişilerin içinde bulunduğu ortam şartlarında, sunulan eğitim fırsatlarında ve kaynaklara erişimleri gibi olaylarda cinsiyete dayalı herhangi bir ayrımcılık ile karşılaşmaması durumudur. Toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin elde edilebilmesi için öğretmenlerin ve eğitim alanında görevli herkesin sahip olmaları gereken özellikler arasında en önemli unsur; toplumsal cinsiyet farkındalığıdır ve bu konuya dair yüksek duyarlılık düzeyine sahip olmaktır. Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı, cinsiyetlere bağlı farklılıkların öğrenilmiş kazanımlar olduğunun kavranılması, problemlerin ve eşitsizlik durumlarının gerçekten var olması ve bu problemlerin görünür kılınmasının ancak amaçlı eylem planları ve hedefleri doğrultusunda mümkün olabileceğini söylemektir (Esen, 2013).

Toplumsal cinsiyet eğitimi temel olarak toplumsal cinsiyetin ne olduğunu ve bu konu ile ilgili yetenek kazandırmayı, davranış değişikliğine neden olabilmeyi, bu konu ile ilgili farkındalık ve duyarlılık oluşturarak geliştirmeyi hedefleyen bir gelişim programıdır. Yapılan literatür taramasında, öğretmen adayları, öğretmenler ve öğretmen yetiştiren eğitim görevlileri ile birlikte yürütülen toplumsal cinsiyet eğitimi çalışmalarının olumlu sonuçları beraberinde getirmiş olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, birçok ülkede pedagojik eğitim veren kurumların toplumsal cinsiyet

eşitliği konusunu temel alan kapsamlı bir eğitim programına yer vermemiş oldukları belirlenmiştir (Esen, 2013).

Toplumun gelişmesindeki büyük katkısı ve öğretmenlerin eğitimdeki önemi göz önünde bulundurulduğu zaman, daha eşitlikçi ve birbirine daha saygılı bireylerin yetiştirildiği eğitim sistemi ile; toplumun sosyal, sanat ve bilim dallarında akademik olarak ilerlemesi kolaylaşacaktır. Bu farkındalıkla birlikte, öğretmenlerin eğitim programlarında ve lisans programlarında toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin alınması; pedagojik açıdan katkı koyucu bir adım olacaktır. KKTC’ de öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında, ders içeriklerinde toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde bir ders içeriği bulunmamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin sistematik bir program dahiline alınması yerine, seçmeli derslerle veya zorunlu alınması gereken ders içeriklerine yapılan eklemelerle bu problem bertaraf edilmeye çalışılmaktadır. Konu ile ilgili yapılan literatür taramasında çalışmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği dersini alan öğretmen adaylarının sahip oldukları cinsiyetçi kalıp yargılarının ve tutumlarının pozitif yönde etkilenecek değiştiği belirlenmiştir (Erden ve Tonga, 2020).

2.3.1 Toplumsal Cinsiyet Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Akademik eğitim hayatının başladığı ilk yıllardan üniversite eğitiminin tamamlandığı süreye kadar, öğretmenler kültür etkisi ile yaratılan toplumsal cinsiyet kavramının yaratılmasında ve öğrenilmesinde, kültürün tutum ve kalıp yargılarının öğrencilere aktarılmasında ve bu kavram ile ilgili yapılacak mücadelede çok büyük bir öneme sahip olmaktadır. Eğitimin tüm kademesinde öğretmenler, toplumsal cinsiyet eşitliği ortamının oluşturulmasında ve eşitsizlik ortamının bertaraf edilmesinde etkin bir rol oynamaktadırlar. İlk olarak öğretmenlerin eğitim yıllarında toplumsal cinsiyete bağlı yapılan eşitsizlik durumları ile mücadele edecekleri

düşünölmüş olsa da konu ile ilgili literatür tarandığı zaman öğretmenlerin; eğitim yıllarında okul ortamlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliği durumlarını tekrardan oluşturdukları ve var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirdikleri belirlenmiştir (Erdol ve ark., 2019). Öğretmenlerin eğitim kurumlarında yaptıkları ve sahip oldukları cinsiyet ayırıcı davranışlar ve tutumlar genel olarak aşağıdaki gibi olmaktadır:

- Ders işleyiş sırasında dikkatin daha çok erkek öğrenci üzerine yöneltilmesi,
- Ders işleyiş sırasında erkek öğrencilere daha çok söz hakkı verilirken kız öğrencilere daha az söz hakkının verilmesi,
- Ders işleyiş sırasında erkek öğrencilere daha çok soru sorulması,
- Ders işleyiş sırasında kız öğrencilerle kurulan iletişim ve göz temasının daha az olması,
- Ders işleyiş sırasında kız öğrencilerin derse katılıp katılmadığının farkında olmamak,
- Başarılı olan kız çocuklarının başarılarını takdir etmemek,
- Kız öğrencilerinin dış görünüşlerinin aşırı derecede önemsemek ve başarılarını görmemek,
- Ders işleyiş sırasında erkek öğrencilerle daha çok iletişim kurmak ve daha çok ilgi göstermek,
- Kız öğrencilerin sosyal zekâlarını ve akademik başarılarını önemsememek,
- Okul ortamında kız öğrencileri üstü kapalı bir şekilde taciz etmek ve onlara uygunsuz şakalar yapmak,
- Toplumsal cinsiyet değerlerini ve davranışlarını aktarmak,
- Fiziksel ceza yöntemini daha çok erkek öğrencilere uygulamak,

- Dersin görev ve sorumluluklarını toplumsal cinsiyet rolleri temelinde vermek şeklindedir. (Erdol ve Gözütok, 2017).

Cinsiyete yönelik yapılan ayrımcı davranışlara, kız öğrencilerini okul ortamından dışlamak ve onları cinsiyetçi olan anne olmak, ev işi yapma gibi görev ve sorumluluklara yönlendirmek de verilebilir (Esen, 2013). Öğretmenler erkek öğrencilerden akademik başarı olarak daha iyi performans göstermelerini bekledikleri için matematik ve fen derslerinde onlara daha çok kızmaktadırlar (Erdol ve ark., 2019). Öğretmenler, erkek öğrencilerle sadece matematik ve fen derslerinde değil sözel ağırlıklı derslerde de daha çok iletişim kurmaya çalışmaktadırlar. Kız öğrencilerinin sessiz ve sakin olması gerektiği öğretmenlerin beklentileri arasındadır ve kız öğrencilerin derse katılıp katılmama durumuna daha az dikkat etmekte oldukları belirlenmiştir.

Ders işleyişinde ana karakteri erkek olan eserleri öğretmenlerin daha çok işlediği belirlenmiştir. Yapılan bu tür davranışlar erkek öğrencilerin özgüvenlerini pekiştirmektedir. Kız öğrencilerin sınıf içerisindeki tecrübeleri ve aktarımları dersin aktarılmasında ve değerlendirilmesinde göz ardı edilmekte olduğu belirlenmiştir. Okullarda toplumsal cinsiyet, kız öğrencilerin cinselliğinin denetimi yolu ile kız çocuklarını kontrol etmektedir (Özkazanç, Sayılan ve Akşit, 2018).

Yapılan araştırmaların incelenmesinde, öğretmenlerin okul içerisinde kız ve erkek öğrencilerin birbirleri ile olan etkileşimlerini ve iletişimlerini sınırladıkları, sınıf içi ve dışı oturma düzenlerini değiştirdikleri, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirirken onları zıtlılaştırıcı bir tavır takındıkları belirlenmiştir (Erdol ve ark., 2019). Okul ortamında sınıf içi oturma düzeni yapılırken öğretmenler, cinsiyeti temel alacak şekilde sınıfı düzenlemekte ve kız ve erkek öğrencilerin birlikte zaman geçirme durumlarında onları kontrol etmektedirler. Kız ve erkek öğrenciler

arasındaki fiziksel ve duygusal etkileşimin yok olması, öğrencilerin sosyal zekâsının gelişmesini engellemekte ve öğrencilerin yaşatları ile birlikte iletişim kurmalarını sınırlandırmaktadır (Esen ve ark.,2017).

Özgüven belirtileri olan kendini ifade edebilmek, kendi hakkını aramak ve koruyabilmek hayat içerisinde elde edilebilecek en önemli değerler sistemi arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet yaklaşımı olan “kız dediğin her söze cevap vermez, kız dediğin akıllı, uslu olur” ifadelerinin okul ortamlarında kullanılması ile birlikte kız öğrencilerin özgüven geliştirmeleri mümkün olmamaktadır. Eğitim yıllarının ardından özdeğer ve özgüven duygusu gelişmemiş olan kız çocukları kadın olduklarında sosyal yaşam içerisinde kendilerini ifade edememekte ve kişisel haklarını koruyamamaktadırlar. Öğretmenlerin ders işleyişi sırasında erkek öğrencilerle daha fazla iletişim kurması erkek öğrencilerin kendini daha değerli hissetmesine, bu nedenle de ilerleyen yıllarda daha korkusuzca hareket etmelerine neden olduğu belirlenmiştir. Bunun tam tersi olarak da sınıf içerisinde iletişimin daha az kurulduğu kız öğrencilerin ise kendilerine daha az güvenmekte ve yetersizlik hislerinin daha fazla olduğu, sınıf içerisinde ders işleyişini rahatsız etmek istemedikleri içinde sessiz kalmayı tercih ettikleri belirlenmiştir (Aydın, Bekar, Gören ve Sungur, 2016).

Eğitim kurumlarında ve okul ortamlarında öğretmenlerin cinsiyet ayrımcılığı yaptıkları yapılan araştırmalarla belirlenmiştir (Erdol ve Gözütok, 2017). Öğretmenlerin de yaşadıkları kültürün, aldıkları kültürün ve gelenekselci eğitim yöntemlerinin aynı olması nedeniyle öğrencilere karşı tarafsız bir şekilde yaklaşamamaktadırlar. Bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde toplumsal cinsiyet rollerini ve kalıp yargılarını benimsemekte bunu öğrencilere aktarmaktadırlar (Yaşar, 2018). Öğretmenlerin sahip oldukları cinsiyet ayrımcılığına yönelik olumsuz davranışları ve

tavırları kız öğrencileri daha çok etkilemekte olduğu belirlenmiştir. Akademik açıdan öğretmenlerin, erkek öğrencilerin matematik ve fen derslerinde kız öğrencilere göre daha başarılı olduklarına olan inançları ve davranışları, farkında olarak veya olmadan kullandıkları sözcüklerin kız öğrencilerin eğitim cesaretlerini kırmakta ve onların başarılarını olumsuz yönde etkilemekte olduğu ortaya konmuştur (Erdol ve Gözütok, 2017).

Öğretmenlerin kız öğrencilerine yönelik davranış ve tutumları, kız öğrencilere karşı kullandıkları sözcükler ve cümleler, kız öğrencilerin kısıtlanmasına, kendilerini yetersiz hissetmelerine ve bu nedenle de soru sormaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Bunun gibi özgüven eksikliğine neden olan davranışlar kız öğrencilerin göz önünde olmak istememelerine, sınıf başkanlığı gibi görevleri yapmamak ve hayat içerisinde risk almaktan korkmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle de kız öğrencilerin aktif olarak katılım göstermesi beklenen sosyalleşme ve öğrenme süreçleri olumsuz etkilenmektedir. Sosyalleşme ve öğrenme sürecinde aktif katılım göstermeyen kız çocuklarının bu durumu onların toplumsal cinsiyet rollerini daha hızlı benimsemesine, daha az disiplin problemi yaşamasına, sınıf içinde temizlik ve organizasyon yapma gibi görevleri üstlenmelerine neden olmaktadır (Kükrer ve Kıbrıs, 2017).

Kız öğrencilerin akademik başarıları onların her zaman daha çok çalışması durumuna indirgenmekte ve zekâ kavramı açısından başarıları düşünülmemektedir. Akademik olarak yüksek başarı gösteren kız çocuklarının başarısı çok çalıştığı düşüncesine, daha düşük not almanın ise yetersiz zekâ kapasitesine sahip olduğu düşüncesine indirgenmektedir. Erkek öğrencilerde ise akademik olarak yüksek başarı göstermeleri onları çok zeki kılmakta, düşük akademik başarı göstermeleri ise onları tembel kılmaktadır. Okul ortamında kız öğrencilerin akademik başarısına olan

bu düşünce ve davranış biçimi, kız öğrencilerin kendilerini zekâsal yönden sorgulamalarına ve özgüvenlerinin törpülenmesine neden olmaktadır.

Öğretmenlerin cinsiyet ayrımına yönelik sahip oldukları bu tür davranış ve tutumlar, kız öğrencilerde negatif etkiye, erkek öğrencilerde ise pozitif bir etkiye yol açmaktadır. Bu nedenle de kız öğrencilerin öz benlik saygısı erkek öğrencilerin öz benlik saygısından oldukça düşük olmaktadır (Camcı, 2011). Öğretmenlerin cinsiyet eşitliği temeline dayanan ders ortamını sağlayabilmesi için:

- Sınıf içerisinde kız ve erkek öğrencilere karşı davranışlarını kontrol etmeli ve değerlendirmeli,
- Sınıf içerisinde öğrencileri davranış ve tutumlarından dolayı bilinçli olarak cinsiyete göre etiketlememeli,
- Sınıf içerisinde dersleri ve ders içeriklerini cinsiyet açısından ele almamalı,
- Sınıf içerisinde kız ve erkek öğrencileri akademik ve sosyal yönden başarılı olmaları için teşvik etmeli,
- Sınıf içerisinde geleceğin oluşumunda şimdiki anın farkındalığını düşünerek özellikle kız çocuklarının özgüven ve özsaygı geliştirmesine yardımcı olmalı,
- Sınıf içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını tartışarak öğrencilerin bu konu ile ilgili bilgilerini geliştirmelidir (Örs ve Kaya, 2021).

İçinde yaşanılan toplum yapısının ve sosyal hayatın getirdiği dinamikler sonucunda, öğretmenlerin sahip oldukları gelenekselci eğitim yapısı ve bunu yansıtma şekilleri, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının derin boyutta sorgulanmamasına neden olmaktadır. Kadın öğretmenler de doğal olarak erkek

öğretmenler gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sorgulamamaktadır. Öğretmenlerin toplumda yapılan mevcut cinsiyet ayrımcılığına dikkat etmemeleri, bu eşitsizlik durumunu sorgulamamaları ve bu konuya yeterince özen göstermemeleri durumu, öğretmenlerin de toplumsal cinsiyet eşitliğine yaklaşımını, içinde bulundukları toplumun bakış açısıyla ele aldıklarını göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin okullarda eğitim ve öğretim aşamalarının sağlanması adına ilk dikkat edilmesi gereken nokta ders kitapları ve materyallerin incelenmesi olmuştur. Ders kitaplarına ilave olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin okullarda daha iyi öğrenim koşullarının yaratılmasına katkı koyması için yapılan çalışmalarda dikkat edilmesi gereken diğer bir noktanın ise feminist pedagoji kavramı olduğu belirlenmiştir. Okul ortamlarında öğrencilerin karşılaşılabileceği ötekileştirmeye bağlı tüm koşulların engellenmesi için oluşturulan kavram feminist pedagojidir. Literatür taraması yapıldığında, okullarda karşılaşılan ötekileştirmelerin ve zorbalıkların, ötekileştirilen kişilerin görüntüsünün, davranış şeklinin, giyinme tarzının, dilinin, geldiği ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin sınıf ortamının çoğunluğundan daha farklı olması gibi temellere dayandığı belirlenmiştir (Sayılan, 2014). Bu çıkış noktasından hareketle okul ortamlarında ötekileştirmeye karşı mücadeleci bir eğitim formasyonunun gerekliliği belirlenmiştir. Okul ortamlarında eğitimin her aşamasında derslik içerisinde kız öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla daha sessiz ve çalışkan olan öteki öğrencileri oluşturmaktadır (Erdol ve Gözütok, 2017). Bu nedenle de kız öğrencilerinin daha sessiz olması onların ötekileştirmeye daha açık hale gelmesine neden olmaktadır. Öğretmenler bunun gibi doğal yollardan oluşan ötekileştirme mekanizmalarını engelleyebilmeleri adına geleneksel pedagoji eğitiminin dışında yeni bir kavram olan feminist pedagojiyi eğitim – öğretim basamaklarına aktarmaları durumunda; toplumsal cinsiyet eşitliği bilincinin yeniden

oluşmasına ve şekillenmesine katkı sağlamış olacaktırlar. Bu nedenle determinist pedagoji dönüştürücü etkisi olan bir özgürleşme eğitimi ve pedagojisidir. Burada özgürleştirici ve dönüştürücü etkisi ötekileştirilmiş, sessizleştirilerek görünmemeye itilmiş ve belli bir nedenden dolayı bastırılmış kesimdeki bireyleri içinde bulundukları ortamdaki özgürleştirmeyi hedeflemektedir. Ötekileştirilmiş kişilerin hayatını, karşılaştıkları baskı şekillerini inceleyen, toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip, eğitimi mevcut sistemin değişiminde bir araç olarak gören eleştirici ve radikal kararlar alabilen özgürleştirici bir pedagojidir (Gündoğdu, 2021). Feminist pedagoji feminist epistemolojisi ve metodolojisinin yaptığı tartışmalardan ve bu tartışmaların ürettiği bilgilerden beslenmektedir.

Feminist pedagoji, hukuksal olarak herkesin eşitliğinin sağlandığı bir düzen ortamında, güç ve baskı unsurlarını dönüştürme ve iyileştirmenin yollarını aramaktadır. Var olan baskıcı yapıyı durdurmak, bu yapıyı destekleyen ataerkil toplum yapısında ötekileştirilmiş konumda olan kişilerin çalışmalarını, başarılarını ve uğraşlarını ön plana çıkarmayı hedefleyerek toplumsal yapının değişmesini istemekte ve teşvik etmektedir (Gündoğdu, 2021). Bundan dolayı feminist pedagoji, toplumsal değişimi ve bireysel özgürleşmeyi hedefleyen bakış açısına sahip siyasi bir sistemdir.

Feminist pedagoji bakış açısı ile eğitim almış öğrenciler, cinsiyete bağlı olarak yapılan kalıp yargılarının ve ırkçı yaklaşımların şekillendirdiği bakış açılarının ötesinde, farklı sosyo-ekonomik gelir düzeyine sahip bireylerin çocuklarına karşı gösterilen tüm yıkıcı ve ötekici tutumları göstermek yerine sınıf ortamında akademik başarılarına odaklanarak; daha özgür ve eşitlikçi bakış açısına sahip olarak öğrenim hayatlarını devam edebileceklerdir. Feminist pedagoji bakış açısında sınıf içerisinde tüm öğrenciler, birey olarak kendilerini değerli hissetmekte ve onların sahip olduğu kişisel tecrübelerin yeni bir öğrenme kaynağı olarak diğer öğrencilere somut

teknikler göstermesine yardımcı olmaktadır (İlknur, 2018). Bu nedenle de feminist pedagoji kuramında, günlük hayat tecrübeleri temel alınarak ders ortamı oluşturulmaktadır. Tüm öğrencilerin hayat tecrübeleri ortak bir alanda toplanarak o ortak noktadan hareketle paylaşılarak, birlikte nasıl daha iyi çalışabileceklerinin ve yol alabileceklerinin çözüm yolları aranmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken ve altının çizilmesi önemli nokta, öğrencilerin kendi varlıklarından, değer ve yargı sistemlerinden ayrı olarak sınıf arkadaşlarının varlığına saygı duymaları ve birlikte çalışırken eleştirel bir bakış açısını nasıl geliştirmeleri gerektiğinin temelini öğrenebilecek olmalarıdır (İçli, 2017).

Feminist pedagoji ile eğitim almış öğretmenler mevcut toplumsal yapının değişmesinden sorumludur. Bunu gerçekleştirirken daha adaletli bir toplum yapısının yaratılmasını hedeflemektedirler. Öğretme – öğrenme ilişkisinde yeni bakış açıları sunarak öğrencinin sürekli olarak kendini sorgulamasına, öz değerlendirme yapmasına ve kendini konumlandırmasına yardımcı olmaktadır. Dinamik olarak yeni fırsatların yaratılmasına neden olmaktadır (İlknur, 2018). Son 50 yılda kadınları konu alan sayıca artan çalışmaların paralelinde feminist pedagoji kuramı da gelişmeye başlamıştır. Feminist pedagoji kuramında kadınlar kendilerinin özgür ve ötekileştirilme korkusu olmadan ifade edebilmenin yollarını oluşturur ve yaratırken, kendilerini karar verme mekanizmasının merkezine alabildikleri, güvenli bir ortamı oluşturmayı hedeflemektedirler. Feminist pedagoji kuramı eğitimi almış bir öğretmen, patriarkal sistem yapısında yer alan dengesiz güç ilişkilerinde nasıl ilerlenmesi gerektiğinin yollarını oluşturan ve öğrencisine de bunun için kaynak olan kişi olmaktadır (Esen, 2010).

Kadınların kendi benliklerini algılama şekli ve bilinci ile onların bilgiyi öğrenme şekilleri arasında bir ilişki olduğunu vurgulayan feminist pedagoji

kuramında; kadınlara kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilecekleri bir alan yaratabilmenin önemi vurgulanmaktadır. Bir bireyin bilgiyi aldığı ortamda bilgiyi öğrenmesi; onu öğreneceğine dair içsel gelen ve geliştirdiği inanç sayesinde gerçekleşmektedir. İçsel olarak geliştirilen bu inanç bireyin öğrenme düzeyini belirlemektedir. Kişinin kendini algılaması, sahip olduğu güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi ile paralellik göstermektedir. Bireyin kendini algılaması/tanınması ve kendine dair bir benlik geliştirmesi de akademik başarısını olumlu yönde etkilemektedir (Gündoğdu, 2021).

Feminist pedagoji kuramında özellikle kadınların kendini özgürce ifade edebilecekleri ortamın oluşturulması sağlanarak, kadınların akademik başarılarını birbiri ile ilişkilendirilmesi gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle de ilk bakışta feminist pedagoji kuramı yetişkinler; özellikle yetişkin kadınlar için uygulanıyor gibi görünse de, özgürleştirici ortamın kız çocuklarına sağlanması durumunda onların da öğrenme kapasiteleri artacaktır (İçli, 2017). Feminist pedagoji kuramı sadece kadınlar ve kız çocuklarına yönelik olmayıp, kendilerini daha rahat ve özgür ortamda ifade edebilecek erkek bireyler için de geçerli olmaktadır. Kısacası feminist pedagoji herhangi bir cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm bireylerin ve çocukların kendilerini özgür hissettikleri ortamda her şeyi öğrenebileceğini önermektedir. Feminist pedagoji kuramı, eğitim yapılan tüm ortamlarda eğitim – öğretimin her adımında kullanılabilecek farklı bir formasyon yaklaşım modeli ve farklı bir bakış açısı sunarak her derse adapte edilebilecek ötekileştirmeye karşı duran bir felsefedir (İlknur, 2018). Bu nedenle de feminist pedagoji kuramı, feminist bilgi aktaran bir felsefe olmayıp ayrıca herhangi bir cinsiyet dersi veya toplumsal cinsiyet eşitliği dersi de değildir. Kısacası feminist pedagoji kuramı, ötekileştirmeye karşı olup, her

bireyin bir değer taşıdığını ve uygun ortamların kişilere sağlanması durumunda herkesin başarılı olabileceğini ileri süren bir kavramdır (Gündoğdu, 2021).

Feminizmin adaletsizlik temelinde oluşturulan güç ilişkilerinde var olan farklılıkları eşitlemeye çalışan bir kavram olması nedeniyle, feminist pedagoji de adaletli bir güç dengesinin oluşturulması için uğraş veren ve mevcut sisteme karşı tavır sergileyen bir kuram olmaktadır. Böylelikle de bilimsel bilginin kontrolü erkek cinsiyetinden herkese yönlendirilebilmiş olacaktır. Feminist pedagoji ile birlikte eğitim – öğretimde bilgi, var olan ön yargılardan uzaklaştırılarak sadece kadınları konu alan çalışmalar da değildir. Her türlü konunun yer aldığı çalışmaların yapılmasına imkân sağlayacaktır. Hayat içerisinde yer alan mevcut farklılaştırma düzeni başka bir değişle siyah – beyaz, kadın – erkek, normal – normal olmayan vb. Söylemleri değiştirmek ve mücadele için gerekli bilinci oluşturmak da feminist pedagojinin hedefleri arasındadır (İlknur, 2018).

Feminist pedagoji kuramında önemli olan tartışma konusu; öğretmenlerin gücünün ve otoritesinin sarsılması problemidir (Esen, 2010). Kişisel tecrübe ve bunun aktarılması temel alınmaktadır. Sınıf ilişkilerinin eşitlenmesi adına öğretmen kendini ifade etmemesi gerektiği düşünülmüştür. Sınıf ortamında öğretmenini kendini ifade edememesi durumu; öğretmenin sınıf içinde herhangi bir ana müdahale etmesini kısıtlamıştır. Bu durum feminist pedagojinin dayandığı temel duruş noktasına aykırı olduğu için de öğretmenlerin sınıf içerisinde bir otoritesinin olması gerektiği ifade edilmiştir (Esen, 2010). Feminist pedagoji kuramında öğretmenin sınıf içerisindeki otoritesi kabul edilirken, kabul edilen bu güç öğrencilerin güçlenmesi için kullanılmaktadır. Bu nedenle öğrenciler güçlendirilerek özgürleşebilmektedirler. Bu noktadan anlaşılacağı gibi de feminist pedagoji kuramında sınıf ortamı sürekli olarak rahat ve huzurlu bir ortam değildir: Sürekli

olarak dinamik bir şekilde değişen tüm tecrübelerin, yapıların, meydan okumaların ve pratiklerin bir kesim noktasıdır. Kısacası sınıf ortamı hummalı bir uğraşın yürütüldüğü bir alandır (İçli, 2017).

KKTC sınırları içerisinde yapılan literatür taramasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi veya Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin ele alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet kavramı birçok çalışmada incelenmiş ve bu kavramın eğitim veren tüm sistemlerde derslere adaptasyonun yolları incelenmiştir. Eğitim – öğretimin tüm basamaklarında toplumsal cinsiyet kavramının adapte edilerek normalleştirilebilmesi adına feminist pedagoji bu noktada çok önem teşkil etmektedir. Feminist pedagoji öğretmenler tarafından kolay özümselebilmekte, var olan farklılaştırmalara dayalı yapılan ötekileştirmelere karşı durarak eğitim – öğretimde özgürlükçü ve eşitlikçiliğe dayalı derslerin yürütülmesine imkân tanıyabilmektedir. Feminist pedagojinin benimsenerek uygulanması durumunda ötekileştirilmiş, baskıya altında tutulmuş, dış güçler tarafından pasifize edilmiş tüm bireylere eşit fırsat koşulları yaratılabilecektir.

Eğitim kurumlarında görev alan öğretmenler toplumsal cinsiyet kavramı temelinde yer alan birçok kavrama ve feminist pedagoji kuramı ile ilgili bilgiye sahip değildirler. Bu nedenle de eğitim fakültelerinde öğretmen yetiştiren kurumlarda toplumsal cinsiyet ve ilişkili olduğu tüm kavramların ders içeriği olarak okutulması faydalı olmaktadır (Karakuş ve ark., 2018). İlk ve ortaöğretimin tüm basamaklarında toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin ve toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili olan birçok kavram ve kuramın okutulan ders kitaplarına adapta edilmesi ve iyileştirilmesi, ders akışı sırasında feminist pedagoji kuramının benimsenmesi bazı olumlu sonuçları da beraberinde getireceğine inanılmaktadır. Bu şekilde toplumsal cinsiyet kavramı olarak

eğitim – öğretimde eğitimin bir parçası haline olarak daha eşitlikçi koşulların yaratılmasına imkân tanıyabilecektir.

2.4. KKTC’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Genel Bakış

Günümüz Dünya’sında ve KKTC’ de kadının sosyal yaşam kalitesinin ve ekonomik şartlarını belirleyen faktörlerin pozitif yönde hızlı bir gelişim gösterdiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte gerçek yaşam içerisinde, kadının sosyal yaşam kalitesinin ve ekonomik şartlarının arzu edilen seviyede olmadığını gösteren birçok araştırma belirlenmiştir (Öksüzoğlu ve Cizrelioğulları, 2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının geniş bir tanımlanma haritası bulunmaktadır. Erkek ve kadın nasıl olmalı tanımının, kadınlık ve erkekliğin nasıl olması gerektiğinin, yaşanan toplum kurallarına göre belirlenmesi ve öğrenilmesi toplumsal cinsiyet olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramının araştırıldığı çalışmaların genel incelemesi yapıldığı zaman, kadının devamlı bir şekilde araştırılan konunun içine dahil edilmeye çalışıldığı belirlenmiştir. Ancak, cinsel tercihleri ve ihtiyaçları farklılık gösteren bireylerin de sosyal yaşam içerisinde yaşadıklarını ve onların da kendilerine ait ihtiyaçlarının olabileceği düşüncesinin işlenmesine ihtiyaç olduğu belirlenmiştir (Öksüzoğlu ve Cizrelioğulları, 2020). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği; kadın ve erkek bireylerin sosyal yaşam içerisinde var olan kaynaklara ve fırsatlara eşit koşullarda ve imkanlarda ulaşamamasını tanımlarken aynı zamanda yapılan işlerin cinsiyete bağlı olarak kadın ve erkek bireyler arasındaki farklılaşmasını da tanımlamaktadır. Cinsiyetler arasında var olan eşitsizlik, kadınların cinsiyetinden kaynaklı farklı ayrımcılık ve engellemeler ile karşılaşmasını tanımlamaktadır. Cinsiyetler arasında var olan ayrımcılık, yaşanan toplumun ekonomi, medeniyet, siyaset, hukuk, sağlık ve sanat gibi alanlarda gelişmesini engellemektedir.

KKTC’de var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyal yaşam içerisinde aktif olan tüm sektörlerde kadınların sayısını etkilemektedir. Kadın ve erkek cinsiyetlerine bağlı olarak yapılan ayrımcılık, toplum olarak demokratikleşmenin ve kalkınmanın önünde büyük bir problem oluşturmaktadır. Toplum içerisinde kadın bireylerin erkek bireylere göre daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi tutum göstermelerinin nedeni; sosyal yaşam içerisinde uğradıkları eşitsizlikleri ve ayrımcılıkları bire bir kendilerinin tecrübe ederek yaşamış olmalarıdır. Toplumda kadınların yetiştirilme şekilleri erkeklere göre daha kısıtlayıcı şekilde olmakta ve başta aile bireyleri olmak üzere kültürün etkisi ve çevrenin de etkisi ile kadınlar üzerinde daha fazla baskı yaratılmaktadır. Bu nedenle de kadınlar erkeğe göre daha eşitlikçi tutum göstermekte ve cinsiyete dayalı yapılan ayrımcılığı istememektedir.

Sosyal yaşam içerisinde kadın ve erkek arasındaki cinsiyete bağlı ayrımcılığın engellenebilmesi ve bireyler arasında daha eşitlikçi tutuma sahip olabilmemiz adına gayret gösterilmesi gerekmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumdaki bireylerin daha eşitlikçi tutumlara sahip olmaları nedeniyle, toplumsal cinsiyet eşitliği bilincini kazanabilmemiz için eğitimin önemi devreye girmektedir. Bireyler, çocukluğun ilk yıllarında daha etkin olacak şekilde yetiştiği aile ortamı ve çevresinden elde ettiği kazanımlarla kendine ait cinselliği kavramakta, onu davranışlarında göstermeye başlayarak kodlamakta ve kendi davranışlarını da edindiği kalıp düşüncelere göre analiz ederek göstermektedir. Bu şekilde de kişiler yaşadıkları kültür etkisi ile cinsiyetlerine bağlı olarak cinsiyet rollerini oluşturmaktadırlar.

Bireylerin, çocukluğun ilk yıllarından getirdikleri bu davranış rollerinin ve tutumlarının etkisi, onların bu tutum ve rolleri iş ortamlarında da göstermelerine

neden olmaktadır. Geleneksel yapıda kazanılmış cinsiyetçi davranışlar, kişilerin davranışlarının değiştirilmesine izin vermemekte ve çalışma hayatında cinsiyete bağlı eşitsizliklere ve iş dağılımlarına neden olmaktadır. Bu olumsuzluklardan etkilenen kişiler uğradıkları haksızlıklara tepki vermemekte ve iş kaybına uğrama endişesi ile var olan durumu kabul etmektedirler. Bu nedenle de sosyal çalışma hayatında cinsiyete bağlı yaşanan ayrımcılık olayları ve koşulları tekrar eden süreçler dahilinde yeniden yaratılmaktadır. 17 Kasım 2014 tarihinde 13. birleşiminde oybirliği ile kabul olunan ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi Yasası’ Anayasanın 94. Maddesinin 1.fıkrası gereğince Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle ilan edilmiştir. TOCED (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi) yasalarının ve TOCED teşkilat yasasının öngördüğü toplumsal cinsiyet eşitliği çalıştayının düzenlenmesi ile birlikte, hayatın her alanına yönelik eşitlik temelinde politikalar üretilebilecektir. Uygulanması planlanan politikalar ile de kadınlar ve LGBTI kişilere yönelik şiddetin ve ötekileştirmelerin önlenmesi planlanmaktadır.

Ataerkil toplum yapısına sahip olan KKTC’de, toplum tarafından kadınlara annelik, iyi bir eş olmak ve ev kadınlığı görevleri yüklenmektedir ve bunun doğal sonucu olarak da kadınlar, kendilerini yapmak zorunda oldukları görevlere karşı baskı altında hissetmektedirler. Var olan ve kültüre yapışmış olan bu algı kadınların çalışma hayatında da cinsiyet ayrımcılığına uğramasına neden olmaktadır. KKTC İstatistik Kurumunun (2021) Hane Halkı İş Gücü Anket sonuçlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda kadınlar, çalışma hayatından, sağlık sektöründen, eğitim etkinliklerinden ve karar alma mekanizmalarından sayıca daha düşük konumda yer almaktadırlar. Bu nedenle de kadınlar kendi gelirlerini elde etmede büyük problemler

yaşamakta ve gelir elde etmek açısından eşlerine bağımlı halde hayatlarını devam ettirmektedirler.

KKTC verileri öğretmenlik mesleği açısından incelendiği zaman, öğretmenlik mesleğinin cinsiyet ayrımcılığına uğradığı yorumu yapılabilmektedir. MEB Genel Orta Öğretim Dairesi Müdürlüğüne bağlı olarak görev yapan 1460 kadın ve 491 erkek öğretmen bulunmaktadır. Bu nedenle de toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının öğretmenlerin meslek seçimlerinde de etkili olduğu istatistiki verilerle de görülmektedir.

KKTC’ de kadınların iş hayatında daha aktif olarak yer alabilmesi ve çalışabilmeleri için TOCED’ in belirlemiş olduğu yasaların yürürlüğe konulması gerekmektedir. Toplumun kalkınması adına yapılan yıllık kalkınma programında, cinsiyet eşitliğini, aile hayatı, kadına ve eşitsizlik kavramı altında yer alan her türlü konuyu kapsayan, uygulanması zorunlu olan politik kararların alınmasının gerektiği belirlenmiştir. Böylelikle de alınan ve uygulanması zorunlu tutulan politik kararlar ile birlikte, toplum tarafından yapılan cinsiyete bağlı eşitsizlik koşullarının yeniden oluşturulması mekanizmalarının engellenmesine katkı koyuyu adımlar konulmuş olacaktır.

2.5. Toplumsal Cinsiyet Kavramına Yönelik Ulusal ve Uluslararası

Yapılan Araştırmalar

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim programları, toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet konusu ile ilgili yapılan literatür taramasından elde edilen araştırmalar kronolojik sıra gözetilerek aktarılmıştır.

2.5.1 Türkiye ve KKTC’ de Yapılan Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

2000 yılında Bedioğlu ve Batman tarafından “Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik: Öğretmenlerin Bakış Açısı” gerçekleştirilen post araştırma projesinde, Atatürk Öğretmen Akademisi okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde kayıtlı 13 üniversite öğrencisi ile çalışmışlardır. Yapılan araştırma projesinin hedefi Kıbrıslı Türklerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmada cinsiyete bağlı yaşanan eşitsizlik etkisinin günlük hayat içerisinde yer aldığı ve geleneksel cinsiyetçi tutumların devam ettiği belirlenmiştir.

2013 yılında Önen ve Birey tarafından “Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik: Öğretmenlerin Bakış Açısı” gerçekleştirilen post araştırma projesinde, toplumun sahip olduğu toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin etkisinin günlük hayat içerisinde var olarak devam ettiği belirlenmiştir. Öğretmenlik mesleğinin Kıbrıs’ın kuzeyinde cinsiyetlendirilmiş olduğu; idari kadrolarda erkeklerin sayıca daha fazla yer aldığı ve okullardaki öğretmen sayısının daha çok kadın olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile erkek cinsiyetinin toplumsal cinsiyet temelinde daha üsttün tutulduğu ve kadın olmanın alt seviyede değer bulduğu belirlenerek, erkek öğretmenlerin; kadın öğretmenlerin yapması beklenen aktiviteleri yürütmeleri durumunun erkekliğe dair yapılan bir darbe olarak görüldüğü belirlenmiştir. Yazarlar, eşitliği ön planda tutan sendikal platformun ve okulların yönetimlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği temelini acil bir şekilde oluşturulması gerektiğini öne sürmektedirler.

2017 yılında Eray tarafından “Kuzey Kıbrıs’taki Genç Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları: Gazimağusa Örneği” isimli araştırma çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Demografik Bilgi Formunun kullanılması ile elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 18 – 25 yaş aralığında yer alan ve Gazimağusa

bölgesinde yaşayan 500 kişi oluşturmuştur. Kartopu yöntemi kullanılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Katılımcıların 314 tanesi kadın, 177 tanesi erkek ve 9 tanesi diğer bireylerden oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda Gazimağusa bölgesinde yaşayan genç yetişkin kişilerin olumlu yönde toplumsal cinsiyet tutumları olduğu belirlenmiştir.

2017 yılında Erdol toplumsal cinsiyet eğitimi dersinin gerekliliğine duyulan ihtiyaç için “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programının Hazırlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi” konulu doktora tez çalışmasını gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda araştırmacı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programını (TCEEP) var olan gereksinim durumunu temel alarak oluşturmuştur. Hazırlanan TCEEP çalışma sonucunda öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı temelinde eğitim ihtiyaçlarının olduğu belirlenmiştir.

2018 yılında Çiçek ve Çopur tarafından gerçekleştirilen “Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları” çalışmasında Ankara bölgesinde yaşayan sekiz yaşı ve üzerinde, farklı ekonomik durumu ve maddi kazancı olan kişilerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet ve kadınların kamusal alanda maddi kazanç sağlamasına yönelik bakış açılarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda cinsiyet rolleri ile ilgili tutum ve geleneksel cinsiyet rollerinin oluşumu arasında bir ilişki bulunmamıştır. Sosyalleşme sırasında alınan mesajları eşitlikçi olarak algılayan kişiler ile toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili eşitlikçi tavrı olanlar, kadınların çalışmasına yönelik pozitif bir tavır olduğu belirlenmiştir.

2019 yılında Özel, tez çalışmasında öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan toplumsal cinsiyet dersi adına bir pilot çalışma gerçekleştirerek elde ettiği verilerin

değerlendirilmesini gerçekleştirilmiştir. Lisans programlarına yönelik hazırlanan bu lisans dersinin oluşturulması için önceden var olan uygulamalar incelenmiş ve bunların beraberinde getirdikleri sorunların ne olduğu bulunmuştur. Elde edilen bilgiler kapsamından yola çıkılarak yeni bir toplumsal cinsiyet eşitliği dersi öğretim programı tasarlanarak uygulanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin eğitim programlarına dahil olması ile; öğretmen adaylarının cinsiyetçi kalıp yargılarından uzak, öğrencilerin erkeğin kadına göre üstünlüğünü düşünmeyen bir tavır benimsemelerine katkı sağladığını göstermiştir. Bu tez çalışmasının verilerinin incelenmesi ile toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin öğretmen yetiştiren eğitim programlarına dahil edilmesi önerilmiştir.

2021 yılında Necipoğlu, Bebiş ve Seviğ tarafından “Kuzey Kıbrıs’ta Toplumsal Cinsiyet’in Sağlık, Eğitim, İşgücü ve Siyaset Alanına Yansımaları” isimli bir derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda Kıbrıs’ın kuzeyinde kadına yönelik olacak şekilde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaşanmakta olduğu belirlenmiştir. Araştırmada cinsiyet ayrımcılığının sağlık, eğitim, işgücü ve siyasal alanlarda olduğu belirlenmiştir.

2021 yılında Öksüzoğlu ve Cizrelioğulları tarafından “Hane halkı Görüşleri Doğrultusunda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti” isimli araştırma çalışması iki aşamalı tabakalı sistematik küme örnekleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme için 4032 hane ziyaret edilmiş ve yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anketler doldurulmuştur. Araştırma sonucunda kadınların eğitim hizmetleri, karar alma mekanizmaları, sağlık ve istihdam olanakları açısından uzak kaldığı ve/veya uzak bırakılarak sosyal yaşamdan uzaklaştırıldığı belirlenmiştir.

2022 yılında Mamuk, Payas, Kemaloğulları, Fırat, Güles tarafından “A Study on Gender Perceptions in Northern Cyprus Turkish Community” isimli gerçekleştirilen kesitsel ve tanımlayıcı özelliklerle tasarlanmış bu araştırma projesinde Kuzey Kıbrıslı kişilerin toplumsal cinsiyet rolleri algısını ve bu algıyı belirleyen faktörleri belirlemek amaçlanmıştır. Yapılan araştırma projesinin örneklemini 304 kişi oluşturmuştur. Çalışmada katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algısının olduğu ve bunu etkileyen birçok faktörün olduğu belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalarda; çalışmaların daha çok okul ortamlarında yürütülen formal eğitimde ve bazı çalışmaların da üniversite eğitimi seviyesinde yapıldığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda veriler daha çok ölçek kullanılarak toplanmıştır. Yapılan araştırmalarda ayrıca, toplumsal cinsiyet eğitiminin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak adına pozitif yönde katkısının olduğu belirlenmiştir.

2.4.2 Uluslararası Yapılan Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

2010 yılında Allana ve ark. tarafından “Gender in Academic Settings: Role of Teachers” isimli bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, öğretmenlerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet tutumlarının öğrencilerin akademik başarılarını nasıl etkilediklerini belirlemektir. Çalışmanın sonucunda toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğretmenlerin öğrenme ve öğretme mekanizmalarında öğrencileri üzerinde olumlu yönde etkili oldukları belirlenmiştir.

2022 yılında Lindnerve ark., tarafından “Toward Gender Equality in Education—Teachers’ Beliefs About Gender and Math.” isimli yürütülen çalışmada, öğretmenlerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarının matematik dersinde kız ve erkek öğrencilerin akademik başarılarını nasıl etkilediğini ortaya

çıkarmayı hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda, öğretmenlerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet rol ve tutumları kız ve erkek öğrencilerin akademik başarılarını etkilediği ve öğretmenlerin erkek öğrencilerin matematik dersinde kız öğrencilerden daha başarılı olduklarını düşündükleri belirlenmiştir.

2022 yılında Cerenado ve Quimbo tarafından gerçekleştirilen “Exploring Feminist Pedagogy To Create An Inclusive Learning Environment: Selected Cases At The Secondary Level” isimli araştırma kapsayıcı bir öğrenme ortamı yaratmak için feminist pedagojinin uygulanmasının sonuçlarını belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırma sonucunda, feminist pedagojinin uygulanması ile öğrenci merkezli yaklaşımın öğrenciler üzerinde sınıf ortamında, öğrencilerin daha kapsayıcı düşünme becerisi ve birbirleri ile daha iş birliği içerisinde olmalarını sağladığı belirlenmiştir. Feminist pedagojinin uygulanması ile öğretmenlerin öğrencilere yaklaşımlarında pozitif yönde bir değişim olduğu belirlenmiş ve öğrencilerin cinsiyet ayrımcılığına uğramadan daha güvenli bir öğrenim ortamında eğitim alabilecekleri belirlenmiştir.

2022 yılında Preece ve Bullingham tarafından “The Impact upon Perceived Roles and Practice of In-Service Teachers in Physical Education” isimli çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet kalıp yargılarını ve bu kalıp yargılarının etkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin kalıp yargılarının öğrenciler üzerinde olumsuz etkisinin olduğu belirlenmiştir.

2022 yılında Vanner “Education About Gender-Based Violence: Opportunities And Obstacles In The Ontario Secondary School Curriculum” isimli bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu makale, Ontario, Kanada ortaokul müfredatında toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin öğretilme fırsatlarının; bunun Sosyal Bilimler ve Beşerî Bilimlerle ilişkisini, Kanada ve Dünya Sorunları ile

birlikte ele alarak öğretmenlerle yapılan görüşmelerin analizini incelemektedir. Araştırmada, öğretmenlerin Feminist Eleştirel Söylem Analizini uygulayarak, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konularını ele almalarını ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetini var olduğunu dile getirme fırsatlarının var olduğunu göstermek için araştırılmıştır. Fakat toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin varlığını anlatan eleştirel söylemlerin kullanımı, üst düzey sınıflarda seçmeli derslerle sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda, Kanada'daki yaygınlıkları göz önüne alındığı zaman, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti içeren konuların müfredatta temel bilgi olarak konumlandırılması gerektiği ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet dersinin, toplumsal cinsiyete yönelik hem riskleri hem de tepkilere neden olan ırksallaştırılmış ve sömürgeci etkilerin açıklanması ile öğretilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem grubu, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin nasıl elde edildiği, verilerin analizi ve geçerliği ile güvenilirliği belirlemek için kullanılan tekniklere dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile birlikte, Kuzey Kıbrıs'ın Lefkoşa bölgesinde bulunan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi'nde görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ve tutumları ve algıları nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak temellendirilmiştir. “Tarama modelleri geçmişteki ya da şu andaki bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde var olduğu biçimiyle tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2020:109). Bununla birlikte, araştırma için değişken özelliği teşkil eden faktörlerin değiştirilmesi veya var olan durumu etkileme gayreti gösterilmemektedir (Karasar, 2012).

3.2 Evren ve Örneklem

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2020 istatistik yılına göre, KKTC'de bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmen sayısı 3242 olarak ortaya konmuştur. Bu minvalde, araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim-öğretim yılında KKTC Millî Eğitim Bakanlığı ortaöğretim dairesine bağlı

okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Dolayısıyla Kuzey Kıbrıs'ın Lefkoşa bölgesinde bulunan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi'nde görev yapan öğretmenler örneklem olarak belirlenmiştir. Uygun (kazara) örnekleme yöntemi kullanılarak araştırmaya 72 öğretmen dahil edilmiştir. Bu yöntem; mevcut olan zaman, para ve iş gücü bakımından sınırlı olma durumundan kaynaklı olarak örneklemin kolay ulaşılabilir noktalardan tercih edilmesidir (Büyüköztürk vd., 2016).

3.2.1 Araştırmaya Katılanlara Ait Demografik Bilgiler

Araştırmada yer alan okul öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durumu ve hizmet yılını gösteren demografik bilgiler Tablo 3'te verilmiştir.

Katılımcılara ait demografik özellikler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 3: Araştırmanın Çalışma Grubunu Oluşturan Katılımcıların Demografik Özellikleri

	(f)	%
Cinsiyet		
Kadın	46	63.9
Erkek	26	36.1
Toplam	72	
Yaş		
20-30	1	1.4
31-40	16	22.2
41-50	34	47.2
51- Üzeri	21	29.2
Eğitim Durumu		
Lisans	46	63,9
Yüksek Lisans	25	34.7
Doktora	1	1.4
Medeni Durum		
Evli	54	75
Bekar	18	25
Hizmet yılı		
0-10	7	9.7
11-20	29	40.3
21-üzeri	36	50

Tablo 3’te çalışma kapsamına alınan katılımcıların kişisel özelliklerine göre dağılımına yer verilmiştir. Araştırmaya dahil edilen 72 katılımcıdan %63,9’u kadın, %36.1’i ise erkek katılımcılardan meydana gelmektedir. Katılımcıların %1.4’u 20-30 yaş, %22.2’u 31-40 yaş, %22.2’si, 41-50 yaş, %29.2’si 51 yaş ve üstü aralığında yer almaktadır. Çalışma kapsamında analiz edilen katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde ise %63.9’u lisans, %34.7’si yüksek lisans, %1.4’ü ise doktora derecelerinden mezun oldukları görülmektedir. Katılımcıların %75’i evli, %25’i ise bekârdır. Son olarak, katılımcıların hizmet yılına bakıldığında ise %9.7’si 1-10 yıl arası, %40.3’ ü 11-20 yıl arasında, %50’si ise 21 yıl ve daha fazla sürede görev yaptığı belirlenmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, veri toplama aracı olarak iki farklı bölümden oluşan bir form tercih edilmiştir. Oluşturulan formun birinci bölümünü, demografik farklılıkların gösterilmesine yönelik olarak hazırlanan demografik bilgi formu oluşturmaktadır. İkinci bölümde ise Zeyneloğlu ve Terzioğlu tarafından 2011 yılında geliştirilmiş olan ‘Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum’ (TCRT) ölçeği yer almaktadır. Veri toplama aracında kullanılan form aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Yapılan araştırmada, araştırmacı çalışmada kullanılmak üzere “demografik bilgi formu” nu online olarak oluşturmuştur. Oluşturulan demografik bilgi formu, sonuçlar üzerinde net ve etkili olacağına dair düşünülen cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve meslekteki hizmet yılı değişkenleri düşünülmüş olarak oluşturulmuştur. Yöneltilen değişkenlerin zorunlu olarak doldurulması istenmiştir. Bu nedenle de her değişken için veri elde edilmesi hedeflenmiştir. Oluşturulan demografik bilgi formunda cinsiyet değişkeni için, kadın ve erkek seçenekleri, yaş için belirli yaş

aralıkları seçeneği, medeni durum için evli ve bekâr seçeneği, eğitim durumu için lisans, yüksek lisans ve doktora seçenekleri, hizmet yılı için belirli yıl aralıkları seçenekleri oluşturulmuştur. Her değişkenin doldurulması zorunlu tutulmuştur.

3.3.2 Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeği (TCRT)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum ve algılarını ölçebilmek için Zeyneloğlu ve Terzioğlu tarafından 2011 yılında geliştirilmiş olan ‘Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum’(TCRT) kullanılmıştır. Ölçek, 5’li Likert tipi bir ölçek olup, 38 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler için seçenekler ‘Kesinlikle Katılmıyorum’, ‘Katılmıyorum’, ‘Kararsızım’, ‘Katılıyorum’ ve ‘Kesinlikle Katılıyorum’ olarak yapılandırılmıştır. Ölçekte yer alan olumlu olduğu düşünölen eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerı tutum cümlelerine; tamamen katılma durumunda ‘5’ puan, katılıyorsa ‘4’ puan, kararsız ise ‘3’ puan, katılmıyorsa ‘2’ puan, kesinlikle katılmıyorsa ‘1’ puan alacak şekilde puanlandırılırken geleneksel tutum cümlelerinde ise belirtilen puanlamanın tam tersi olacak şekilde puanlandırılmaktadır.

Bu puanlama modeli ile ölçekten alınabilecek en düşük puan 38; en yüksek puan ise 190 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle de ölçekten alınan en yüksek değer öğretmenın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğretmenın toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir ifade ile anlatılacak olursa; toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu, toplam puan ortalamasının 95’in altında olması durumu ise öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahip olduğunu göstermektedir. Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum (TCRT)ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ölçeği oluşturan araştırmacılar tarafından

yapılmıştır. TCRT Likert tipi bir dereceleme ölçeğidir. Kullanılan ölçeğin orijinal güvenilirliğini belirleyebilmek için, iç tutarlık ölçüsünü belirten Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısından (Cr μ) yararlanılmıştır. 38 madde için, ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlilik Katsayısı “0.92” bulunmuştur. Elde edilen 0.92 güvenirlilik katsayısı, kullanılan ölçek maddelerinin karşılıklı olarak yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenirliliğe sahip olduklarını belirtmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Başka bir ifade ile bu durum kullanılan ölçeğin; öğretmenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarını ve algılarını belirlemede kullanılabileceğini göstermektedir.

- Kullanılan ölçekte sorularda ölçülen tutum ve tutumlara ait ölçekte yer alan sorular aşağıda sunulmuştur:
- Eşitlikçi Cinsiyet Rolü boyutunu ölçen sorular: 4, 8, 12, 13, 18, 20, 22 ve 27.
- Kadın Cinsiyeti Rolü boyutunu ölçen sorular: 1, 5, 16, 19, 21, 29, 31, ve 37.
- Evlilikte Cinsiyet Rolü boyutunu ölçen sorular: 2, 6, 9, 10, 14, 15, 26 ve 36.
- Geleneksel Cinsiyet Rolü boyutunu ölçen sorular: 3, 7, 11, 17, 23, 24, 25 ve 32.
- Erkek Cinsiyet Rolü boyutunu ölçen sorular: 28, 30, 33, 34 35 ve 38.

3.4 Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerinin toplanmasından önce ilk olarak Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü’nden, Yüksek Lisans Tez Öneri formu doldurulup gönderilerek onay alınmış, daha sonra Bilimsel Araştırma Etik Uygunluk formu doldurulup DAÜ Bilimsel Araştırma ve

Yayın Etiği Kurulu'na gönderilerek oradan da 4 Kasım 2022 tarihinde onay alınmıştır (Ek:2). Araştırmada kullanılmak için tercih edilen TCRT'yi geliştiren Zeyneloğlu ve Terzioğlu'ndan (2011) da elektronik posta yolu ile iletişim kurularak gerekli izin(Ek:1)alınarak çalışmaya başlanmıştır. Son aşama da ise, ilgili bakanlıktan gerekli izinler alınmıştır (Ek:3). Araştırmayı yapabilmek için ilk önce Google Forms üzerinden elektronik ortamda ölçek hazırlanmıştır. Bu formun ilk kısmında katılımcılara yapılacak araştırma hakkında bilgi verilmiş ve bilgilerinin gizlilikle korunacağından şüphe duymamaları için bir bilgilendirme yazısı eklenmiş, sonrasında gönüllülük esasına dayalı olarak katılımcıların araştırmaya katılabilmeleri için bilgilendirilmiş onay formu eklenmiştir. Böylece, Temmuz 2023 tarihinde çevrim içi form üzerinden başlatılan araştırma, 72 öğretmenin gönüllü katılımı ile Kasım 2023 tarihinde tamamlanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiksel hesaplamalarının yapılabilmesi, verilerin SPSS 20 (Statistical Package for the Social Sciences) programına aktarılması sonucu gerçekleştirilebilmiştir. Kullanılan SPSS 20 program yardımı ile araştırmaya katılan öğretmenlere ait demografik bilgilerin frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarını belirlemek için de betimsel istatistik olarak tanımlanan ortalama ve standart sapma, ortanca, minimum ve maksimum değerler ile yüzdelik sayıların değerleri hesaplanmıştır. Araştırmada öğretmenlerin demografik bilgileri bağımsız değişken grubunu, Toplumsal Cinsiyet Tutum Roller Ölçeği puanları ise bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını belirleyebilmek adına; bağımsız örneklem için t-testi ve tek yönlü ANOVA testleri

kullanılmıştır. Bağımsız örneklem için kullanılan t-testi ile iki bağımsız örneklem değerinin ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı test edilmiştir. Aynı şekilde, ikiden fazla bağımsız örneklem ortalamaları arasında bulunan anlamlı farklar da tek yönlü ANOVA testi kullanılarak hesaplanmıştır.

3.6 Geçerlik ve Güvenirlik

Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ölçeğin orijinal hesaplanmasında “0.92” olarak hesaplanmıştır. Elde edilen 0.92 değeri, kullanılan 38 tane ölçek maddesinin birbirleriyle ilişkisi açısından yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Her bir alt boyut kendi içinde iç tutarlılık analizleri kapsamında değerlendirildiği zaman; “Kadın Cinsiyet Rolü” alt boyutunun Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı “0.80” olarak, “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” ve “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutlarının Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ise “0.78” olarak belirlenmiştir. “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutu Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ise “0.72” olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu değerler kullanılan ölçeğin ve ölçeğin alt boyutlarının araştırma için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Araştırmada kullanılan ölçeğin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı ön testte “0.82”, son testte “0.83” tür. Ölçeğin her bir alt boyutu için Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı, “Kadın Cinsiyet Rolü” ön testte “0.73”, son testte “0.71”, “Erkek Cinsiyet Rolü” ön testte “0.77”, son testte “0.78”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” ön testte “0.75”, son testte “0.80”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ön testte “0.83”, son testte “0.78” ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” ön testte “0.77”, son testte “0.73” olarak saptanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin ve alt boyutlarının güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Kullanılan ölçeğin bu araştırmada TCRT’nin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.86’dir. Bu nedenle de ölçeğin her bir alt boyutu için Cronbach

Alfa Güvenirlik Katsayısı, “Kadın Cinsiyet Rolü” 0.63, “Erkek Cinsiyet Rolü” 0.71, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” 0.68, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” 0.68, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” 0.68 ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” 0,68 olarak saptanmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünü, araştırmanın ilerlemesinde kullanılan demografik bilgi formundaki değişkenlerle, TCRT Ölçeği içindeki sorulara verilen yanıtların yöntem kısmında belirtilen tekniklere bağlı olarak analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre elde edilen bulgular, ilerleyen sayfalarda alt problemleri ile gösterilmiştir. Öğretmenlerin kullanılan TCTR Ölçeğinde verdikleri yanıtların ortalamalarının alabileceği en düşük puan 38, en yüksek puan ise 190 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle de ölçekten alınan en yüksek değer öğretmenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğretmenin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Başka şekilde ifade edilirse; toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu, toplam puan ortalamasının 95'in altında olması durumu ise öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahip olduğunu göstermektedir.

4.1 TCRT Ölçeğine Ait Ortalama İlgili Bulgular

Bu bölümde araştırmada kullanılan TCRT Ölçeğindeki ölçülmesi hedeflenen boyutların cinsiyete bağlı olarak değişen tanımlayıcı istatistiksel analizleri gösterilmiştir.

Birinci boyut olan “Öğretmenlerin sahip olduğu eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumları hangi seviyededir?”

İkinci boyut olan “Öğretmenlerin sahip olduğu kadının cinsiyet rolleri tutumları hangi seviyededir?”

Üçüncü boyut olan “Öğretmenlerin evlilik kurumunda sahip olduğu eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumları hangi seviyededir?”

Dördüncü boyut olan “Öğretmenlerin sahip olduğu geleneksel cinsiyet rolleri tutumları hangi seviyededir?”

4.1 Ölçeğe Ait Ortalama ile İlgili Bulgular

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum ölçeğinde öğretmenlere yöneltilmiş olan 38 sorunun her biri kendi içerisinde ölçülmek istenen öğretmenlerin cinsiyet rolleri tutumlarını içermektedir. Ölçülmesi hedeflenen “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” ve “Geleneksel Cinsiyet Rolü” boyutlarının her birinde 8 adet soru bulunmaktadır. Sorulara verilebilecek minimum puan öğretmenin soruya vereceği olumlu ve olumsuz yöndeki tutumuna göre puanlandırılmıştır. Dolayısıyla elde edilebilecek minimum puan 8, maksimum puan ise 40 olarak belirlenmiştir. “Erkek Cinsiyet Rolü” boyutunda ise hedef tutum rolünün belirlenmesi adına 6 adet soru öğretmenlere yöneltilmiştir. Bu nedenle de bu boyut için, öğretmenlerin yönlendirilmiş sorulara katılım düşüncesine göre elde edilebilecek minimum puan 6 ve maksimum puan 30 olarak hesaplanmıştır. Kullanılan ölçek ile hedeflenen ölçme boyutlarında alınan minimum, maksimum puanlar ve standart sapma değerler arasındaki ilişkiye yönelik bulgular aşağıda Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistiksel Bilgiler

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	72	8	40	37,22	4,43
Kadın Cinsiyet Rolü	72	8	40	20,97	2,87
Evlilikte Cinsiyet Rolü	72	8	40	13,14	2,25

Geleneksel Cinsiyet Rolü	72	8	40	13,50	3,92
Erkek Cinsiyet Rolü	72	6	30	8,76	3,11
Genel Cinsiyet Rolü	72	38	190	93,60	9,32

Yukarıdaki Tablo 4’te, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine ait betimleyici istatistiksel bulgular ışığında 6 alt boyutun sorularından elde edilebilecek minimum ve maksimum puanlar gösterilmiştir. Kullanılan ölçeğin sorularından 8’er tanesi “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ile 6 tanesi de “Erkek Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutlarının belirlenmesi adına toplamda 38 soru öğretmenlere sorulmuştur.

“Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının 37,22 olması ile katılımlarının pozitif yönde tutumlarının olduğu görülmüştür.

“Kadın Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının 20,97 olması ile öğretmenlerin ne pozitif ne de negatif yönde tutumlarının olduğu belirlenmiştir.

“Evlilikte Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının 13,14 olması ile katılımcıların negatif yönde tutumlarının olduğu ortaya çıkmıştır.

“Geleneksel Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının 13,50 olması ile katılımcıların negatif yönde tutumlarının olduğu belirlenmiştir.

“Erkek Cinsiyet Rolü” tutumu alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının 8,76 olması ile katılımcıların negatif yönde tutumlarının olduğu görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum ölçeği kullanılarak elde edilen verilerin yukarıda gösterilen betimleyici istatistiklerinde; öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarında “Genel Cinsiyet Rolü” tutumları ile ilgili elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri detaylı bir şekilde Tablo 5’te aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5: Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Genel Cinsiyet Rolü’ İstatistiki Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Genel Cinsiyet Rolü	72	8	190	93,60	9,32

Tablo 5’te öğretmenlerin verdikleri yanıtların puanlarının tanımlayıcı istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin “Genel Cinsiyet Rolü” tutumlarına bağlı olarak kullanılan ölçekten aldıkları ortalama puan değerine bakıldığı zaman, kullanılan ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 93,60$ olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan (190), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi bir tutuma sahip olduğunu, ölçekten alınabilecek en düşük puanın ise öğretmenlerin gelenekselci yani cinsiyetçi tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Buna bağlı olarak “Genel Cinsiyet Rolü” için ölçekten alınan genel ortalama değerine bakıldığı zaman (93,60), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde olduğu görölmektedir.

Ölçekte, öğretmenlerin sahip oldukları eşitlikçi cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu belirlemek için bakılan “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” boyutu ile ilgili elde edilen verilerin betimleyici istatistikler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Toplumsal Cinsiyet Rollerı Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Eşitlikçi Cinsiyet Rolü’ İstatistiki Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	72	8	40	37,22	4,43

Tablo 6’da öğretmenlerin verdikleri yanıtların puanlarının tanımlayıcı istatistiki bilgileri gösterilmektedir. Öğretmenlerin “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” tutumlarına bağlı olarak ölçekten aldıkları ortalama puan değerine bakıldığı zaman, ölçeğin genelinde $\bar{x} = 37,22$ olduğu bulunmuştur. Ölçekten bu boyut için, yüksek oranda alınabilecek en yüksek puan (40), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi cinsiyet rolü tutumuna sahip olduklarını, ölçekten bu boyut için alınan en düşük puanın (8) ise öğretmenlerin eşitlikçi olmayan cinsiyet tutumuna sahip olduklarını göstermektedir. Buna bağlı olarak “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” boyutu için ölçekten alınan genel ortalama değerine bakıldığı zaman (37,22), öğretmenlerin eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip oldukları görülmüştür.

Ölçekte, öğretmenlerin sahip oldukları kadın cinsiyeti rollerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu belirlemek için bakılan “Kadın Cinsiyet Rolü” boyutu ile ilgili elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Kadın Cinsiyet Rolü’ İstatistiki Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Kadın Cinsiyet Rolü	72	8	40	20,97	2,87

Tablo 7’de öğretmenlerin bu boyut için verdikleri yanıt puanlarının tanımlayıcı istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin, ölçek boyutu olan “Kadın Cinsiyet Rolü” tutumlarına bağlı olarak aldıkları ortalama puan değeri, araştırma ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 20,97$ bulunmuştur. Buna bağlı olarak “Kadın Cinsiyet Rolü” boyutu için ölçekten alınan genel ortalama değeri ile öğretmenlerin kadın cinsiyet rolü tutumlarına sahip olmadıklarını göstermektedir.

Ölçekte, öğretmenlerin sahip oldukları evlilik kurumunda var olan cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu belirlemek için ele alınan “Evlilikte Cinsiyet Rolü” boyutu ile ilgili elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Evlilikte Cinsiyet Rolü’ İstatistik Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Evlilikte Cinsiyet Rolü	72	8	40	13,14	2,25

Tablo 8’de öğretmenlerin bu boyut için verdikleri yanıt puanlarının tanımlayıcı istatistik bilgilerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin, ölçek boyutu olan Evlilik kurumunda “Cinsiyet Rolü” tutumlarına bağlı olarak aldıkları ortalama puan değeri, araştırma ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 13,14$ olarak bulunmuştur. Buna bağlı olarak “Evlilikte Cinsiyet Rolü” boyutu için ölçekten alınan genel ortalama değeri ile öğretmenlerin evlilikte cinsiyet rolü tutumlarına sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Ölçekte, öğretmenlerin sahip oldukları geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu belirlemek için analiz edilen “Geleneksel Cinsiyet Rolü” boyutu ile ilgili elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Geleneksel Cinsiyet Rolü’ İstatistik Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Geleneksel Cinsiyet Rolü	72	8	40	13,50	3,92

Tablo 9’da öğretmenlerin bu boyut için verdikleri yanıt puanlarının tanımlayıcı istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin, ölçek boyutu olan Geleneksel Cinsiyet Rolü tutumlarına bağlı olarak aldıkları ortalama puan değeri, araştırma ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 13,50$ olduğu belirlenmiştir. Buna bağlı olarak “Geleneksel Cinsiyet Rolü” boyutu için ölçekten alınan genel ortalama değeri, öğretmenlerin geleneksel cinsiyet rolü tutumlarına sahip olmadıklarını göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum ölçeğinde, öğretmenlerin sahip oldukları erkek cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ne olduğunu belirlemek için araştırılan “Erkek Cinsiyet Rolü” boyutundan elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğine Ait Betimleyici ‘Erkek Cinsiyet Rolü’ İstatistiki Bilgileri

Alt Boyutlar	N	Min.	Max.	Ort.	S.S.
Erkek Cinsiyet Rolü	72	6	30	8,76	3,11

Tablo 10’da 72 öğretmenlerin bu boyut için verdikleri yanıt puanlarının tanımlayıcı istatistiki bilgilerine yer verilmiştir. Öğretmenlerin, ölçek boyutu olan “Erkek Cinsiyet Rolü” tutumlarına bağlı olarak aldıkları ortalama puan değeri, araştırma ölçeğinin genelinde $\bar{x} = 8,76$ olarak bulunmuştur. Buna bağlı olarak “Erkek Cinsiyet Rolü” boyutu için ölçekten alınan genel ortalama değeri ile öğretmenlerin erkek cinsiyet rolü tutumlarına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

4.2 Bağımsız Değişkenler ile İlgili Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde birinci boyut olan: “Öğretmenlerin sahip oldukları eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarında, belirlenen bağımsız

değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve hizmet yılı) göre anlamlı bir fark var mıdır?”

İkinci boyut olan: “Öğretmenlerin sahip oldukları kadın cinsiyet rolü tutumlarında, belirlenen bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve hizmet yılı) göre anlamlı bir fark var mıdır?”

Üçüncü boyut olan: “Öğretmenlerin evlilikte sahip oldukları cinsiyet rolü tutumlarında, belirlenen bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve hizmet yılı) göre anlamlı bir fark var mıdır?”

Dördüncü boyut olan: “Öğretmenlerin sahip oldukları geleneksel cinsiyet rolü tutumlarında, belirlenen bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve hizmet yılı) göre anlamlı bir fark var mıdır?”

Beşinci boyut olan: “Öğretmenlerin sahip oldukları erkek cinsiyet rolü tutumlarında bağımsız değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ve hizmet yılı) göre anlamlı bir fark var mıdır?” ile ilgili elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1 Öğretmenlerin Cinsiyet Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları

Öğretmenlerin, cinsiyet bağımsız değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını tespit etmek için yapılan T- testinin sonuçları Tablo 4.11’de sunulmuştur.

Tablo 11: Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	M	S.S.	P	Anlam Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	34,65	6.30	.004	B>A
	B- Kadın	46	38,67	1,72		
	Toplam	72	37,22	4,43		

Kadın Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	21,38	3,26		
	B- Kadın	46	20,73	2,62		
	Toplam	72	20,97	2,86		
Evlilikte Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	14,34	3,13		
	B- Kadın	46	12,45	1,11		
	Toplam	72	13,14	2,25		
Gelenekse l Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	16,15	4,36	.000	A>B
	B- Kadın	46	12,00	2,70		
	Toplam	72	13,50	3,92		
Erkek Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	10,34	3,90	.005	A>B
	B- Kadın	46	7,87	2,11		
	Toplam	72	8,76	3,10		
Genel Cinsiyet Rolü	A- Erkek	26	96,88	12,74	.062	A>B
	B- Kadın	46	91,74	6,08		
	Toplam	72	93,59	9,32		

Tablo 11’de de görülebileceği gibi, ölçekte ölçülen alt boyutların cinsiyet değişkenine göre yapılan incelemesinde “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutlarında ($p < .05$) farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Ölçek alt boyutları ile ele alındığında, “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” alt boyutunun sonucunda, kadın öğretmenlerin algıları ($M=38,67$), erkek öğretmenlerin algılarına ($M=34,65$) kıyasla daha yüksektir. “Kadın Cinsiyet Rolü” alt boyutu sonucunda, erkek öğretmenlerin ($M= 21,38$) cinsiyetçi algılarının kadın öğretmenlerin cinsiyetçi algılarına göre ($M= 20,73$) daha yüksektir, farklılıkların t-testine göre anlamlı olduğu ifade edilemez. “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman erkek öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarının ($M=14,34$) kadın öğretmenlere kıyasla ($M= 12,45$) daha yüksektir. “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman erkek öğretmenlerin cinsiyet tutumlarının ($M= 16,15$) kadın öğretmenlere kıyasla (M

= 12,00) daha yüksektir. “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman, erkek öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarının (M = 10,34) kadın öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarına kıyasla (M = 7,87) daha yüksektir. Sonuç olarak “Genel Cinsiyet Rolü” boyutunda cinsiyetçi tutumlarının erkek öğretmenlerde (M = 96,88) kadın öğretmenlere kıyasla (M = 91,74) daha yüksek cinsiyete bağlı tutumlarının olabileceği belirlenmiştir.

4.2.2 Öğretmenlerin Yaş Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları

Öğretmenlerin, yaş bağımsız değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testinin sonuçları Tablo 12’ de verilmiştir.

Tablo 12: Yaş değişkenine göre ANOVA analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Yaş	N	M	S.S.	Varyansın	KT	S.S. KO	F	P	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	20-30	1	39		G. Arası	73,129	3	24,376	1,253	,298 -
	31-40	16	38,25	2,86	G. İçi	1323,31	68	19,461		
	41-50	34	37,62	3,72	Toplam	1396,44	71			
	51	21	35,71	6,1						
	Toplam	72	37,22	4,43						
Kadın Cinsiyet Rolü	20-30	1	19		G. Arası	35,812	3	11,937	1,481	,227 -
	31-40	16	20,88	2,28	G. İçi	548,132	68	8,061		
	41-50	34	20,44	2,38	Toplam	583,944	71			
	51	21	22,00	3,77						
	Toplam	72	20,97	2,87						
Evlilikte Cinsiyet Rolü	20-30	1	12		G. Arası	6,192	3	2,064	,396	,756 -
	31-40	16	13,44	2,19	G. İçi	354,419	68	5,212		
	41-50	34	12,88	2,03	Toplam	360,611	71			
	51	21	13,38	2,71						
	Toplam	72	13,14	2,25						
Geleneksel Cinsiyet Rolü	20-30	1	9		G. Arası	124,861	3	41,620	2,926	,040 D>B,
	31-40	16	12,94	4,00	G. İçi	967,139	68	14,223		
	41-50	34	12,71	3,19	Toplam	1092,00	71			
	51	21	15,43	4,42						
	Toplam	72	13,50	3,92						
Erkek Cinsiyet Rolü	20-30	1	6,00		G. Arası	61,360	3	20,453	2,230	,043 D>C,
	31-40	16	8,19	2,34	G. İçi	632,627	68	9,171		

	41-50	34	8,26	2,69	Toplam	684,986	71					
	51	21	10,14	3,89								
	Toplam	72	8,76	3,11								
Genel Cinsiyet Rolü	20-30	1	85		G. Arası	368,480	3	122,82	1,441	,239	-	
	31-40	16	93,69	6,31	G. İçi	5796,83	68	85,248				
	41-50	34	91,91	7,01	Toplam	6165,31	71					
	51	21	96,67	13,37								
	Toplam	72	93,60	9,32								

Tablo 12’de gösterildiği gibi, öğretmenlerin sahip oldukları “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü”, “Erkek Cinsiyet Rolü” ve “Genel Cinsiyet Rolü” tutumları ile yaş bağımsız değişkenin karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizde, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutunda yaş bağımsız değişkenine göre farklılıkların anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır [F (2,926)= 124,86 p<.05 ve F (2,230) = 61,36 p < .05] “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutundaki 51 ve üzeri yaş değişkeni ortalaması (M = 15,43) diğer yaş aralığı değişkeni ortalamalarından daha yüksektir. “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutundaki 51 ve üzeri yaş değişkeni ortalaması (M = 10,14) diğer yaş aralığı değişkeni ortalamalarından daha yüksektir. Buna ilaveten, “Genel Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü” ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” boyutlarında yaş değişkenine bağlı farklılığın anlamlı olmadığı sonucu elde edilmiştir. Ancak öğretmenlerin “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 31-40 yaş aralığı değişkeninin (M= 13,44), “Kadın Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 51 ve üstü yaş değişkeninin (M = 22,00) ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 31 – 40 yaş aralığı değişkeninin (M= 38,25) öğretmenlerin sonuçlarına göre ortalamalarının en yüksek seviyede olduğu ortaya çıkmıştır.

4.2.3 Öğretmenlerin Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre İncelen Boyutlardaki Tutumları

Öğretmenlerin, medeni durum bağımsız değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yapılan t-testinin sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni durum	N	M	S.S.	P	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	37,12	4,39	.861	-
	B- Bekâr	18	37,38	4,69		
	Toplam	72	37,25			
Kadın Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	21,00	2,92	,886	-
	B- Bekâr	18	20,88	2,78		
	Toplam	72	20,94			
Evlilikte Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	13,16	2,36	.843	-
	B- Bekâr	18	13,05	1,92		
	Toplam	72	13,10			
Geleneksel Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	13,53	4,05	.884	-
	B- Bekâr	18	13,38	3,58		
	Toplam	72	13,45			
Erkek Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	8,94	3,32	.317	-
	B- Bekâr	18	8,22	2,34		
	Toplam	72	13,05			
Genel Cinsiyet Rolü	A- Evli	54	93,81	10,06	.682	-
	B- Bekâr	18	92,94	6,81		
	Toplam	72	93,38			

Tablo 13’te göre ölçekte ölçülen alt boyutların medeni durum değişkenine göre yapılan t-testi incelenmesinde “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutlarının öğretmenlerin medeni durumuna bağlı olarak ($p > .05$) farklılıkların yüksek oranda

anlamli olmadığı görülmüştür. Ölçek tüm alt boyutları ile ele alındığında, “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” alt boyutunun sonucunda, evli olan öğretmenlerin bekâr olan öğretmenlerin algılarına kıyasla anlamli olabilecek farklılığın az olduğu tespit edilmiştir. “Kadın Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiğinde, evli olan öğretmenlerin (M= 21,00) algılarının bekâr olan öğretmenlerin algılarına göre yüksek oranda anlamli farklılıkların (M= 20,80) olmadığı belirlenmiştir. “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman, evli öğretmenlerin medeni durum değişkenine göre tutumlarının (M= 13,16) bekâr öğretmenlerinkine kıyasla anlamli olabilecek (M= 13,05) bir fark olmadığı belirlenmiştir. “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman, evli öğretmenlerin tutumlarının (M= 13,53) bekâr öğretmenlerin tutumlarına kıyasla anlamli olabilecek (M = 13,38) bir fark olmadığı belirlenmiştir. “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutu incelendiği zaman, evli öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarının (M = 8,94) bekâr öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarından anlamli olabilecek farklılıkların (M = 8,22) olmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak “Genel Cinsiyet Rolü” boyutunda cinsiyetçi tutumlarının evli öğretmenler ile (M = 93,81) bekâr öğretmenlerin tutumları (M = 92,94) arasında anlamli olabilecek cinsiyete bağlı tutumlarının olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle de medeni durum değişkeninin öğretmenler arasında cinsiyetçi tutum rollerinde etkisi olamayacağı ortaya çıkmıştır.

4.2.4 Öğretmenlerin Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre İncelenen Boyutlardaki Tutumları

Öğretmenlerin, eğitim durumu bağımsız değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Anova Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	M	S.S.	Varyansın Kaynağı	KT	S.S.	KO	F	P	Anlamlı Fark
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Lisans	46	36,89	5,26	G. Arası	15,42	2	7,714	0,385	,682	-
	Yüksek Lisans	25	37,76	2,36	G. İçi	1381,017	69	20,15			
	Doktora	1	39,00		Toplam	1396,44	71				
	Toplam	72	37,22	4,43							
Kadın Cinsiyet Rolü	Lisans	46	21,32	3,24	G. Arası	27,596	2	13,798	1,711	,188	-
	Yüksek Lisans	25	20,48	1,85	G. İçi	556,349	69	8,063			
	Doktora	1	17,00		Toplam	583,944	71				
	Toplam	72	20,97	2,86							
Evlilikte Cinsiyet Rolü	Lisans	46	13,23	2,51	G. Arası	2,242	2	1,121	,216	,806	-
	Yüksek Lisans	25	13,00	1,75	G. İçi	358,370	69	5,194			
	Doktora	1	12,00		Toplam	360,611	71				
	Toplam	72	13,14	2,25							
Geleneksel Cinsiyet Rolü	Lisans	46	14,00	4,16	G. Arası	38,960	2	19,480	1,276	,286	-
	Yüksek Lisans	25	12,72	3,37	G. İçi	1053,040	69	15,261			
	Doktora	1	10,00		Toplam	1092,00	71				
	Toplam	72	13,50	3,92							
Erkek Cinsiyet Rolü	Lisans	46	8,91	3,53	G. Arası	3,094	2	1,547	,157	,855	-
	Yüksek Lisans	25	8,52	2,23	G. İçi	651,892	69	9,882			
	Doktora	1	8,00		Toplam	684,986	71				
	Toplam	72	8,76	3,10							
Genel Cinsiyet Rolü Toplam	Lisans	46	94,36	10,80	G. Arası	116,362	2	58,181	,664	,518	-
	Yüksek Lisans	25	92,48	5,76	G. İçi	6048,957	69	87,666			
	Doktora	1	86,00		Toplam	6165,319	71				
	Toplam	72	93,59	9,32							

Tablo 14’te göre ölçeğin alt boyutlarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test edebilmek için uygulanan tek yönlü ANOVA testi sonuçları incelendiği zaman, “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutlarında eğitim durumu bağımsız değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür

($p>0.05$). Genel olarak, eğitim durumu bağımsız değişkeninin öğretmenler arasında ölçülen cinsiyetçi tutum rollerinde etkisi olmadığını görmektedir.

4.2.5 Öğretmenlerin Hizmet Yılı Bağımsız Değişkenine Göre İncelenen Boyutlardaki Tutumları

Öğretmenlerin, hizmet yılı bağımsız değişkenine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: Hizmet Yılı Bağımsız Değişkenine Göre Anova Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Hizmet yılı	N	M	S.S.	Varyansın Kaynağı	KT	S.S.	KO	F	P	Anlam Fark
EşitlikçiCinsiyet Rolü	0-10	7	39,29	,75	G. Arası	35,257	2	17,629	,894		-
	11-20	29	37,20	4,18	G. İçi	1361,187	69	19,727		,414	
	21-üzeri	36	36,83	4,98	Toplam	1396,44	71				
	Toplam	72	37,22	4,43							
KadınCinsiyet Rolü	0-10	7	20,43	3,15	G. Arası	2,341	2	1,171	,139		-
	11-20	29	21,00	1,77	G. İçi	581,603	69	8,429		,871	
	21-üzeri	36	21,06	3,52	Toplam	583,944	71				
	Toplam	72	20,97	2,87							
EvlilikteCinsiyet Rolü	0-10	7	12,00	,00	G. Arası	11,883	2	5,942			-
	11-20	29	13,44	2,43	G. İçi	348,728	69	5,054		1,176 ,315	
	21-üzeri	36	13,11	2,29	Toplam	360,611	71				
	Toplam	72	13,14	2,25							
GelenekselCinsiyet Rolü	0-10	7	10,57	2,37	G. Arası	85,888	2	42,944			C>B. A
	11-20	29	13,21	3,79	G. İçi	1006,12	69	14,581		2,945 ,047	
	21-üzeri	36	14,31	4,03	Toplam	1092,00	71				
	Toplam	72	13,50	3,92							
ErkekCinsiyet Rolü	0-10	7	7,86	0,04	G. Arası	22,283	2	11,142			-
	11-20	29	8,31	2,93	G. İçi	662,703	69	9,604		,160 ,320	
	21-üzeri	36	9,31	3,37	Toplam	684,986	71				
	Toplam	72	8,76	3,11							
GenelCinsiyet Rolü	0-10	7	90,14	6,12	G. Arası	125,769	2	62,884	,718	,491	-
	11-20	29	93,17	7,05	G. İçi	6039,551	69	87,530			
	21-üzeri	36	94,61	11,24	Toplam	6165,319	71				
	Toplam	72	93,60	9,32							

Tablo 15'ten de görülebileceği gibi öğretmenlerin tecrübelerinin belirteci olan hizmet yılı bağımsız değişkeni 3 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler 10 ve daha az, 11- 20 ve 21 ve üzeri şeklinde gruplandırılmıştır. Bu kategoriler arasından kullanılan ölçeğin incelenen boyutlarının bağımlı değişkenler açısından fark olup olmadığı ANOVA testi ile analiz edilmiş ve sonuçları yukarı gösterilmiştir. Analiz bulguları incelendiği zaman, ölçekte incelen boyutlar arasında sadece Geleneksel Cinsiyet Rolü ($F(2,945) = 85,888$ $p < .05$) alt boyutunda hizmet yılına göre farklılıkların anlamlı olduğu gözlenmiştir. “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutundaki 21 ve üzeri hizmet yılı değişkeni ortalaması ($M = 14,31$) aynı alt boyuttaki diğer hizmet yılı değişkeni ortalamalarından daha yüksektir.

“Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutundaki 21 ve üzeri hizmet yılı ortalaması ($M = 9,31$) aynı alt boyuttaki diğer hizmet yılı değişkeni ortalamalarından daha yüksektir. Buna ilaveten, “Genel Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü” ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” alt boyutlarında hizmet yılına bağlı farklılığın istatistiksel açıdan önemli olmadığı sonucu elde edilmiştir. Ancak öğretmenlerin “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 11 – 20 hizmet yılı değişkeninin ($M = 13,44$), “Kadın Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 21 ve üzeri hizmet yılı değişkeninin ($M = 21,06$) ve “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” alt boyutunda 0- 10 hizmet yılı değişkeninin ($M = 39,29$), öğretmenlerin sonuçlarına kıyasla aynı alt gruptaki ortalamalarının en yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Bölüm 5

TARTIŞMA

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutum ve algılarının tespit edilmesine yönelik yapılan bu araştırmada, elde edilen bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda bu bölümde tartışılmıştır.

5.1 Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile İlgili Tartışma ve Yorum

Çelik, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu'nun (2013) üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliğine dair rollerini ve tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, katılımcıların eğitim düzeyinin onların cinsiyet eşitliği tutumları üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı sonucuna ulaşılmıştır. Tanımlayıcı nitelikte gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini, olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilen ve araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın verileri “Tanımlayıcı Bilgi Formu” ve “Cinsiyet Eşitliği Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler ortalama, standart sapma, yüzdelik dağılımlar, bağımsız gruplarda t testi ve Tek Yönlü Varyans analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği düşüncelerini, onların cinsiyetlerinin, mezun oldukları lise programının ve eğitim aldıkları bölümün belirlediği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin orta seviyede pozitif yönde cinsiyet eşitliği tutumuna sahip oldukları bulunmuştur. Öğrenciler arasında, süper liseden mezun olan ve sağlık bölümünde okuyan kız öğrencilerin cinsiyet eşitliği algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Erzeybek'in (2015) anne babaların çocuk yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının belirlenmesi için yaptığı çalışmada, anne-babaların eğitim durumu ile sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında anlamlı farklılıkların olduğunu tespit etmiştir. Lisansüstü eğitimini tamamlamış olan anne – babaların eşitlikçi cinsiyet rolleri ile İlkokul mezunu anne – babaların sahip oldukları eşitlikçi cinsiyet rolleri arasında anlamlı olacak şekilde farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyinin artmasının toplumsal cinsiyet rolleri üzerine olumlu bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırma kapsamında, form olarak “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği” ile “Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin girişi, değerlendirilmesi ve sınıflandırılabilmesi için SPSS programı kullanılmıştır. Verilerin, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri değişkenlere bağlı olarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkinin olması ve bu ilişki arasında var olan anlamlı bir farklılığın değerlendirilmesi için t, F ve r istatistiksel analizleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan ailelerin az bir kısmının eşitlikçi cinsiyet rollerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetinin ve eğitim durumlarının eşitlikçi cinsiyet tutumlarını belirlediği bulunmuştur. Katılımcıların aile yapısı dikkate alındığında erkek cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyet eşitliği rolleri arasında anlamlı bir farkın olduğu belirlenmiştir.

Demirgürz, Soylu, Esen ve Siyez'in (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışma, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenleri üzerindeki etkilerini incelemiştir. Verilerin toplanması için, “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”, “Bem Cinsiyet Roller Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasında yapılmıştır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısını etkileyen toplumsal

cinsiyet rolü ile cinsiyet ortak etkisini belirlemek için çift yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığı zaman, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını cinsiyet temel etkisi, cinsiyet rolleri ve cinsiyet ortak etkisinin anlamlı bir şekilde etkilediği ve bununla birlikte cinsiyet rolleri temel etkisinin anlamlı olacak şekilde etkilemediği tespit edilmiştir.

Erdol ve Gözütok'un (2017) ortaöğretim öğrencileri adına, toplumsal cinsiyet eşitliği öğretim programı ihtiyacı için yaptıkları analiz çalışması, nitel araştırma metodolojisinin desenlerinden durum çalışması yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma için gerek duyulan veriler yarı yapılandırılmış odak grup görüşmeleri, katılımcı gözlem ve belge incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Veriler N-vivo 8 bilgisayar programı kullanılarak içerik analizi metodu ile analiz edilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin geleneksel cinsiyet rollerini ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olduklarını, erkek öğrencilerin kız öğrencilere genellikle şiddet uyguladıklarını, kadın öğretmenlere saygısızlık yaptıklarını, kadının toplumdaki konumunun ayrımcılık olarak algılanmadığını, cinsiyetler arasında iletişimin kısıtlandırıldığını ve okul ortamında kadına şiddet yapıldığını ve bu duruma ceza verilmediğini tespit etmişlerdir. Çalışmanın bulgularına genel olarak bakıldığı zaman, ortaöğretim öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin gelenekselci bir tutuma sahip oldukları ve bu konu ile ilgili eğitim gereksinimlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Çiçek ve Çopur'un (2018) kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik ve kadınların kamusal alanda çalışmasına dair sahip oldukları tutum ve algılarını belirlemek için ele aldıkları araştırmada, araştırmada yer alan kişilere basit örnekleme yöntemiyle rastgele anket uygulanmış ve geri dönüş yapanların bilgileri değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırma için kullanılan anketleri "Toplumsal Cinsiyet

Oluşumu Ölçeği (TCOÖ)”, “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği” ve “Kadının Çalışmasına Karşı Tutum Ölçeği” oluşturmaktadır. Araştırmanın genel bulgularına bakıldığında zaman, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile geleneksel cinsiyet rolleri oluşumu arasında negatif olacak şekilde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmada, eşitlikçi tutuma sahip olan kişiler ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olan kişilerin, kadınların kamusal alanda çalışması durumuna daha pozitif baktıkları tespit edilmiştir.

Yapılan bu araştırmada, öğretmenlerin hizmet yılı ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde zaman; ölçeğin geleneksel cinsiyet rolü alt boyutunda hizmet yılına göre farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda, 21 yıllık ve üzeri hizmeti bulunan öğretmenlerin cinsiyetçi tutumlarının olduğu belirlenmiştir.

Alabaş, Akyüz ve Kamer’in (2019) üniversitede eğitim alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutum ve algılarını ortaya koymak için ele aldıkları çalışmada; üniversite eğitimine devam eden öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını farklı değişkenlere bağlı olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmanın verileri “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma bulgularının belirlenmesi için elde edilen verilerin değerlendirilmesi bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Scheffe testinin kullanılması ile yapılmıştır. Araştırma bulgularında, kadınların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları, erkeklerin elde ettikleri puan ortalamalarına göre anlamlı derecede fazla olduğu bağımsız örneklem t-testinin kullanılması ile gösterilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşları ile toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bölüm seçimlerinde

öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının, istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sahip oldukları toplumsal cinsiyet algısını cinsiyet, öğrenim gördükleri yükseköğretim biriminin, ailelerinin yaşadıkları yer ve öğrencilerin eğitimleri sürecinde kaldıkları yerin belirlediği gösterilmiştir.

Durgun ve Ulaş'ın (2019) hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yaptığı çalışmak kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, örnek yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılacak şekilde planlanmıştır. Araştırmada, veri toplama aracı olarak; sosyo-demografik sorular ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların ölçüldüğü anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının aynı olmadığı tespit etmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını, cinsiyet, yaş, sınıf, en uzun yaşanan bölge, anne ve babanın mesleği değişkenlerinin belirlediği bulunmuştur. Bu çalışmada da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha gelenekselci toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını benimsedikleri; yaş olarak daha büyük öğrenciler ile son sınıfta kayıtlı öğrencilerin de toplumsal cinsiyet tutum puanları ortalamaları daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu sonuç onların daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Erdol, Özen ve Toraman'ın (2019) Türkiye'deki eğitim fakültesinde eğitim alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görüşlerini belirledikleri araştırma nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında veriler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinin gerçekleşmesi için Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının kadını erkeğe bağımlı kılan ve erkeği üstün gören düşüncelerinin orta düzeyde olduğunu ve

eğitim seviyesinin artması ile ğretmen adaylarının düşüncelerinin daha olumsuz olduğunu başka bir ifade ile, öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumlarının okudukları bölüm, yaşadıkları bölge, anne ve babanın eğitim ve öğrenim düzeyi gibi değişkenlere bağlı olarak değişiklik gösterdiğini göstermiştir.

Zeybek ve Kurşun'un (2019) tıp fakültesi ğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için yaptıkları çalışmada kullanılan anketten öğrencilerin cinsiyet rolleri tutumlarını cinsiyetin, aile tipinin, ailenin ekonomik durumunun, öğrencilerin kardeş sayısının, ailenin eğitim durumunun, annenin çalışma durumunun, doğum yerinin ve uzun süre yaşadığı yerin değiştirdiği tespit edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği ve öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri belirleyen bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin değişkenlere göre normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için örneklem sayısı dikkate alınarak "Kolmogorov-Smirnov" ve "ShapiroWilk" testleri kullanılmıştır. Elde edilen "Student t-test" ve "Kruskal-Wallis H" istatistikleri yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını cinsiyet, aile yapısı, ailenin ekonomik durumu, kardeşlerin sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu ve öğrencilerin uzun zaman yaşadıkları yer ve doğum yerinin etkilediği tespit edilmiştir.

Eray'ın (2020) Kuzey Kıbrıs'taki genç yetişkin kişilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlediği çalışmada; genç yetişkinlerin yaş aralıklarına göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Bununla birlikte, genç yetişkinlerin eğitim düzeylerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

fark olduğunu belirlemiştir. Eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak cinsiyet rollerinde eşitlikçi bir tutumun var olduğu bulunmuştur.

Yıkar, Doğan, Aydıngülü, Arslan ve Nazik'in (2020) hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırma tanımlayıcı nitelikte gerçekleştirilmiştir. Araştırma için örneklem seçimine gidilmemiştir. Araştırma verilerinin toplanması için "Kişisel Anket Formu" ve "Toplumsal Cinsiyet Rol Tutum Ölçeği" formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, elde edilen veriler sayı, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testlerinin kullanılması ile değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada, kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Kızların toplumsal cinsiyet rollerine dair tutum puanlarının ortalamaları, erkeklere kıyaslandığında yüksek bulunmuş, arada bulunan farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma, öğrencilerin toplam puan ortalamalarının; cinsiyet, annenin çalışma durumu, babanın eğitim durumu, bitirdiği ve lise değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturduğunu tespit etmiştir. Bölümde okuyan öğrencilerin eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Öğretmenlerin yapılan bu çalışmada da yaş dağılımlarına göre cinsiyet rolleri tutumları incelendiği zaman; 51 yaş ve üstüne sahip öğretmenlerin geleneksel ve erkek cinsiyet rolü tutumlarında anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin yaş farklılığı, toplumsal cinsiyet rolleri tutum ve algılarında keskin bir etki yaratmaktadır. Belli bir yaşın üzerinde olan öğretmenlerin daha geleneksel cinsiyet tutumlarına sahip oldukları belirlenmiştir. Yaşın artması ile cinsiyetçi algı ve tutumun arttığı görülmüştür.

Abiç, Sekizler ve Yılmaz'ın (2022) hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile flört şiddeti arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu belirlemek adına gerçekleştirdikleri çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış anket formu, cinsiyet roller tutum ölçeği ve flört şiddetine yönelik tutum ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Tukey testi ve Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerden annesi çalışan, şiddete gören öğrencilerin, kadınların, evli ve son sınıf öğrencilerin daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Yılmaz, Gürkan, Akdeniz ve Tınaz'ın (2022) ele aldıkları çalışmada, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri ve algıları çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve çalışma nicel araştırma paradigmasına göre yapılmıştır. Katılımcılara demografik sorularla birlikte, toplumsal cinsiyet rol tutum ölçeği formu ve toplumsal cinsiyet algısı ölçeği formundan oluşan anket soruları iletilmiştir. Araştırma sonucunda, kadınların erkeklere kıyasla daha eşitlikçi, daha olumlu olacak yönde bir toplumsal cinsiyet algısı tutumuna sahip oldukları belirlenmiştir. Evli olan katılımcıların, bekâr olan katılımcılar ile aynı seviyede toplumsal cinsiyet rol tutumuna sahip oldukları ve bununla birlikte, bekâr katılımcıların evli katılımcılara kıyasla toplumsal cinsiyet tutum algısının daha pozitif olduğu belirlenmiştir. Her yaş grubunun yaş değişkenine göre toplumsal cinsiyet algısı incelendiğinde yaş değişkeninin, her yaş grubunun pozitif yönde etkilediği ve fakat özellikle 60 yaş ve üstü yaş grubu ile 18 – 29 yaş grubundaki katılımcılar üzerinde daha pozitif bir algıya neden olduğu bulunmuştur. Araştırmada, katılımcıların toplumsal cinsiyet tutum algısının benzer olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın diğerk değişkeni olan eğitim durumunun, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına olan etkisi durumuna bakıldığında zaman; eğitim durumu değişkeninin öğretmenler arasında cinsiyetçi tutum rollerinde etkisi olamayacağı ortaya çıkmıştır.

Gençtürk'ün (2023) üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısının kadınların çalışmasına yönelik tutumları üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, veriler sosyo-demografik bilgilerin ölçüldüğü veri formu, toplumsal cinsiyet algısı ölçeği formu ve kadının çalışmasına karşı tutum ölçeğinin kullanılması ile elde edilmiştir. Araştırma, toplumsal cinsiyet algısının kadın çalışmasına karşı tutumunu olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Katılımcıların cinsiyet algısını cinsiyet, babanın eğitim durumu, annenin mesleği, babanın mesleği ve aile tipi değişkenlerinin değiştirdiği gösterilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların kadının çalışmasına karşı olan tutumunu cinsiyet ve aile değişkeninin etkilediği belirlenmiştir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçların temel alınması ile birlikte, gelecek yıllarda yapılabilmesi mümkün olan çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

6.1 Sonuçlar

Araştırmanın amacı, KKTC Mili Eğitim Bakanlığına bağlı Lefkoşa bölgesinde yer alan Bülent Ecevit Anadolu Lisesi’nde (BEAL) görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair algı ve tutumlarının belirlenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek adına yapılan analizler neticesinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

6.1.1 Öğretmenlerin sahip olduğu eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutum ve algıları ile ilgili sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş aralığının 20- 30, 31- 40, 41- 50, 51 ve üzeri olarak belirlenmesi ile elde edilmiştir. Bu durum, katılımcılardan elde edilebilecek verilerin sonuçların daha geniş bir bakış açısından değerlendirilebilmesini mümkün kılmıştır. Elde edilen sonuçlar, bu yaş grupları arasında karşılaştırma yapılarak değerlendirilmiştir.

“Eşitlikçi Cinsiyet Rolü” tutum ve algıları alt boyutunda, katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının değerlendirilmesi sonucu; öğretmenlerin pozitif yönde tutum ve algılara sahip oldukları tespit edilmiştir. “Kadın Cinsiyet Rolü” tutum ve algıları alt boyutunda ise katılımcıların vermiş oldukları ortalama

yanıt puanının değeriendirilmesi sonucu; öğretmenlerin ne pozitif ne de negatifyönde tutum ve algılarının olduğu tespit edilmiştir.

“Evlilikte Cinsiyet Rolü” tutum ve algıları alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının değeriendirilmesi sonucu; öğretmenlerin negatif yönde tutumlarının olduğu; başka bir ifade ile öğretmenlerin evlilik kurumunda cinsiyetçi rol tutum ve algılarına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

“Geleneksel Cinsiyet Rolü” tutum ve algıları alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının değeriendirilmesi sonucu; öğretmenlerin negatif yönde tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile, öğretmenlerin geleneksel cinsiyet rolü tutum ve algılarına sahip olmadıkları ortaya çıkartılmıştır.

“Erkek Cinsiyet Rolü” tutum ve algıları alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının değeriendirilmesi sonucu; öğretmenlerin negatif yönde, başka bir ifade ile öğretmenlerin erkek cinsiyet rolü tutum ve algılarına sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

“Genel Cinsiyet Rolü” alt boyutunda katılımcıların vermiş oldukları ortalama yanıt puanının değeriendirilmesi sonucu; erkek öğretmenlerin cinsiyetçi tutum ve rollerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, başka bir ifade ile; erkek öğretmenlerin tutum ve algılarının, kadın öğretmenlerinkine kıyasla daha anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni de erkek öğretmenlerin daha gelenekselci bir tutuma sahip olmaları olabilir.

Ek olarak, araştırmada cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve hizmet yılı bağımsız değişkenleri her alt boyut için değeriendirilmiştir.

Araştırmanın değişkenleri arasında farklılığa neden olan temel değişkenlerin cinsiyet, yaş ve hizmet yılı olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu değişken

gruplarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olacak şekilde cinsiyetçi tutumlara sahip oldukları sonucu ortaya çıkartılmıştır.

Cinsiyet değişkeninden elde edilen sonuçların incelenmesi ile birlikte, cinsiyet değişkeninin “Kadın Cinsiyet Rolü” ve “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutları üzerindeki etkisinin anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucu ortaya çıkartılmıştır. Genel olarak, kadın öğretmenlerin eşitlikçi cinsiyet tutum ve algılarının, erkek öğretmenlerinkine kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet bağımsız değişkeninin “Genel Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü”, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu ve bu nedenle de erkek öğretmenlerin daha cinsiyetçi yaklaşımlara sahip oldukları görülmüştür. Elde edilen bu anlamlı farkların sebepleri arasında, öğretmenlerin ülkenin ataerkil toplum yapısında, cinsiyetçi rolü tutum ve algılarını benimsemiş olmalarından kaynaklı olabileceği düşünülmüştür. Cinsiyet değişkeni detaylı bir şekilde incelendiğinde, “Genel Cinsiyet Rolü”, “Erkek Cinsiyet Rolü” ve “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutlarının cinsiyetçi tutum ve algıları yansıttığı, başka bir ifade ile öğretmenlerin toplumun kadın ve erkek bireylere yüklediği gelenekselci tutum ve algıları taşıdıklarını göstermektedir.

Yaş değişkeninden elde edilen sonuçların incelenmesi ile birlikte, “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü” ve “Evlilikte Cinsiyet Rolü” alt boyutları üzerinde; yaş değişkeninin anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte, “Geleneksel Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” alt boyutlarında yaş değişkeninin 51 ve üzeri yaş grubu içerisinde olan öğretmenler için anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sahip oldukları

gelenekselci cinsiyet tutum ve algıların yaşın ilerlemesine bağı olarak arttığı ve yaş değişkeninin anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir.

Medeni durum ve eğitim durumu bağımsız değişkenlerinin, araştırmada incelenen alt boyutlara için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Hizmet yılı değişkeninden elde edilen sonuçların incelenmesi ile birlikte, hizmet yılı bağımsız değişkeninin “Eşitlikçi Cinsiyet Rolü”, “Kadın Cinsiyet Rolü”, “Evlilikte Cinsiyet Rolü” ve “Erkek Cinsiyet Rolü” algıları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucu elde edilmiştir. “Geleneksel Cinsiyet Rolü” alt boyutlarında hizmet yılı 21 ve üzeri olan öğretmenlerin, daha gelenekselci cinsiyet tutum ve algılarına sahip oldukları bu nedenle de hizmet yılı bağımsız değişkeninin incelen alt boyutlar üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu ortaya çıkartılmıştır. Burada geleneksel tutum ve algının hizmet yılının yükselmesine bağı olarak anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir.

6.2 Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde araştırmada elde edilen sonuçlar temel alınarak bazı öneriler sunulmuştur. Söz konusu öneriler, uygulamaya ilişkin araştırmalara ve gelecekte yapılması düşünülen araştırmalar olmak üzere iki farklı başlık altında irdelenmiştir.

6.2.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler

- Okullarda görev alan öğretmenlerin, eğitim fakültelerinde eğitim alan öğretmen adaylarının ve okullarda görevli olan herkesin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yeterli bilgi ve farkındalık seviyelerine ulaşabilmesi adına etkin olacak şekilde eğitim –öğretim yöntemi ile tasarlanmış eğitim programlarının uygulanması katkı sağlayabilir.

- Toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını geliştirmek ve bunu uygulamaya alabilmek adına, öğretmen adaylarının pedagojik formasyon aşamalarında ve eğitim fakültelerinin ders programlarında, toplumsal cinsiyet eşitliği konuları bu programlara adapte edilebilir.
- Okullarda, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin önemi ile ilgili kısa zaman aralıklarında düzenlenen etkinlikler, tüm okul paydaşlarına sürekli olarak düzenlenebilir.
- Bireylerin kültüre bağlı sahip oldukları davranış kalıplarından uzaklaştırılması, kendini daha özgür şekilde ifade edebilen eşitlikçi tutuma sahip bireylerin çoğaltılabilmesi ve çocukların kendi ailelerinde aldıkları eğitimin dışında, Kıbrıs Türk eğitim sisteminin bu amaçla tekrardan gözden geçirilmesi bu noktada önemli olabilir. Okullarda feminist pedagoji temelli aktif eğitim alt yapısının oluşturulması ile birlikte çocukların toplumsal cinsiyet rollerinden özgürleşmesi, kendini daha kolay ifade edebilmesi ve daha eşitlikçi tutumlara sahip bireyler olarak yetiştirilmesi sağlanabilir.
- Planlı bir şekilde uygulanacak toplumsal cinsiyet eşitliği uygulamaları kapsamında, ataerkil kültür yapısında cinsiyet ayrımcılığına uğramış ve başarılarla imza atmış kadınların tecrübeleri ile ilgili sempozyumlar okullarda düzenlenebilir.
- Eğitim kurumlarında öğretim programları dahilinde alınacak toplumsal cinsiyet eşitliği dersi ile birlikte, sosyalleşmenin ilk adımlarının atıldığı okul ortamlarında küçük yaşlarda daha eşitlikçi tutumlara sahip çocukların eğitim alması sağlanabilir.

- Kız öğrencilerin yönetici kimliklerinin ve eğitim fakültelerinde öğrenci olan kadın öğretmen adaylarının liderlik yeteneklerini ortaya çıkaracak ve destekleyecek gelişim projeleri yapılabilir.

6.2.2 Gelecek Yıllarda Yapılması Düşünülen Araştırmalar

- Araştırmanın örneklemi, Lefkoşa ilçesinde Bülent Ecevit Anadolu Lisesi’nde görev yapan öğretmenler ile sınırlandırılmıştır. Bu bağlamda, bu araştırmaya benzer, daha geniş örneklemi alarak bölgeler, bölgeler arası ve son olarak da Kuzey Kıbrıs’taki tüm okulların dahil edilmesi ile gerçekleştirilmesi önerilebilir.
- Bu araştırma nicel yöntemle çalışılmıştır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda nitel ve karma yöntemlerin de kullanılması araştırma boyutlarından daha derinlikli bir netice elde edilebilmesine katkı sağlanması açısından önerilir.

KAYNAKLAR

- Abusalha, S. (2023). Towards Gender Equality in Hungarian Universities: BME as Case Study. *Periodica Polytechnica Social and Management Sciences*, 1-13. <https://doi.org/10.3311/PPso.20754>
- Acar-Erdol, T., Özen, F. ve Toraman, Ç. (2019). The Opinion of the Faculty of education Students Towards Gender Equality in Turkey. *Ahi Evran University Journal of Kırşehir Education Faculty*, 20(2), 793-844.
- Acar-Erdol, T., ve Gözütok, F. D. (2019). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Programının Değerlendirilmesi. *İlkogretim Online*, 18(4), 1497-1519.
- Acar-Erdol, T., ve Gözütok, F. D. (2018). Development of gender equality Curriculum and it's reflective assessment. *Turkish Journal of Education*, 7(3), 117-135.
- Akkuş, E., Akalın, M., Parlak, H., ve Direktör, C. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Çiftler Arası Şiddet Kabul Düzeyinin İncelenmesi*. Current Debates in Gender and Cultural Studies, 16(13), 14-20.
- Alabaş, R., Akyüz, H. İ., ve Kamer, S. T. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 429-448.

Allana, A., Asad, N. veSherali, Y. (2010). *Gender in Academic Settings: Role of the Teachers*. International Journal of Innovation, Management and Technology, 1(4), 343.

Altınova, H.ve Adıgüzel, Ö. (2014). Yaratıcı Drama Yönteminin Kadınların Cinsiyet Rolü Bilincine Etkililiği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 35-60.

Abiç, A., Sekizler, E. T. ve Yılmaz, D. V. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ile Flört Şiddeti Arasındaki İlişki. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 235-246.

Aslan, G. (2015). Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Metaforik Bir Çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).

Aydın, M., Bekar, E. Ö., Gören, Ş. Y. ve Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.

Bal, M. D. (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15-28.

Başar, F. ve Demirci, N. (2015). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(1), 41-52.

Başçı, B. ve Giray, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini

ne İlişkin Tutumlarının Çok Değişkenli İstatistiksel Tekniklerle Analizi. *Journal of Life Economics*, 3(4), 117-142.

Beidoğlu, M. ve Batman, K. A. (2014), Üniversite Öğrencilerinin Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri: Kuzey Kıbrıs Örneği, *Kadın/Woman 2000*, 15(1).

Bekleviç, A. Ç. ve Kıran, S. (2017). Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerine Algısının Değerlendirilmesi. *BEÜ Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü Bilimsel Çalışmalar Dergisi*, 29-37.

Bektaş, Ö. ve Zabun, E. (2019). Vatandaşlık Eğitiminde Değerler Karşılaştırması; Türkiye ve Fransa. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 247-289.

Bilgin, Y. ve Doğan, C. (2020). Çok Kültürlülük Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Yeri. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 6(2).

Birey, T. ve Önen, M. (2013). Toplumsal Cinsiyet ve Öğretmenlik: Öğretmenlerin Bakış Açısı. *Lefkoşa: Post Araştırma Enstitüsü*.

Büyükoztürk, S., Çakmak, E., Akgün, O., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2016). Bi-

linsel araştırma yöntemleri (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Camcı, S. (2012). Üstün Zekalı ve Yeteneklilerde Cinsiyet Farklılığı. *HAYEF Journal of Education*, 8(2), 105-117.

Cerenado, K.A. ve Quimbo, M.A.T. (2022). Exploring Feminist Pedagogy to Create an Inclusive Learning Environment: Selected Cases at the Secondary Level. *Philippine Social Science Journal*, 5(4), 81-90.

Cingil, T. (2022). *Üniversiteli Kadın Öğrencilerin Feminist Kimlik Gelişimi, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi.

Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 25-47.

Çakır, H. ve Baş, H. (2018). Cinsiyetler ve Cinsiyetlerle Özdeşleşen Davranışların Sosyolojik ve Biyolojik Açıdan Değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 176-191.

Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Gonca, T. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite Öğrenciler Cinsiyet Eşitliği Tutumlarının Belirlenmesi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 21(3), 181-186.

Çelik, A. ve Küçük, A. (2022). Toplumsal Cinsiyet Açısından Çevre Duyarlılığı:

Şanlıurfa Örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(24), 387-406.

Çiçek, B. ve Çopur, Z. (2018). Bireylerin Kadınların Çalışmasına ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 3(4), 1-21.

Demirel, G. (2016). Toplumsal Cinsiyet Mağduriyetinde Erkek. *1st. International Scientific Researches Congress Humanity and Social Sciences*, Vol. 254, 254-264.

Dumlupınar, S. ve Göksu, G. G. (2020). Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Faa liyetler, Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Uygulamaları ve Kadın Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin Analizi: Sakarya İli Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(2), 713-764.

Durgun, S. K., ve Ulaş, S. C. (2019). Ebelik/Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. *Medical Sciences*, 14(2), 93-103.

Durualp, E. (2023). Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 121-140.

Eker H., (2018). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İş Dışı Zaman Kullanımı: Kamu

Çalışanları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 1218-1240.

Eray, Ç. (2020). *Kuzey Kıbrıs' taki Genç Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları: Gazimağusa Örneği* (Master's Thesis, Eastern Mediterranean University (EMU)-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ)).

Erbaş, S. (2019). Küçük Zihinlere Yerleştirilen Toplumsal Cinsiyet Roller. *Mavi Atlas*, 7(1), 185-210.

Erden, F. T.ve Tonga, F. E. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Matematik Eğitime İlişkin Görüşleri: Matematik Öğretimi, Cinsiyet Farklılıkları, Öğretmenin Rolü. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 845-862.

Erdol, T. A. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi.

Erdol, T. A., ve Gözütok, F. D. (2017). Ortaöğretim öğrencileri için toplumsal cinsiyet eşitliği öğretim programı ihtiyaç analizi: (Bir Anadolu lisesi örneği). *Eğitim ve Bilim*, 42(190).

Erdol, T. A. ve Gözütok, F. D. (2017). Ortaöğretim Öğrencileri İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Öğretim Programı İhtiyaç Analizi: (Bir Anadolu lisesi örneği). *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 39-64.

- Erdol, T. A., Özen, F. ve Toraman, Ç. (2019). Türkiye'deki Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Görüşleri. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 20(2).
- Erol, T. ve Erol N.,(2020). Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Eşitsizliği/Ayrımcılığı Kavramlarının Popüler Kültür Açısından Değerlendirilmesi. *Kaçkar Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 19-26.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne-babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Esen, Y. (2010). Problem Definitions and Resistance Strategies of Teachers: A Sociologic Analysis on Teachers' Narratives. *Elementary Education Online*, 9(3), 1007-1026.
- Esen, Y. (2013). Gender Discrimination in Educational Processes: An Analysis On The Experiences of Studentship. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 757-782.
- Esen, Y. (2013). Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitiminde Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Geliştirme Amaçlı Bir Çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38(169).
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D. M. ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinin

de Toplumsal Cinsiyet Algısının Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *E-International Journal of Educational Research*, 8(1).

Gedik, A. (2014). *Ortaöğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi Bağlamında Okula Yabancılaşma*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi.

Gençtürk, Z. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısının Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutumları Üzerindeki Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 7(2), 256-278.

Gökçen, M. ve Büyükgöze-Kavas, A. (2018) Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 48-67.

Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2009). Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(03), 97-116.

Gümüšoğlu, F. (2008). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(4), 39-50.

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Roller Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153), 157-171.

Gündoğdu, N. (2021). Feminist Pedagoji Tartışmalarına Daha Yakından Bakmak.

Feminist Tahayyül, 2(1), 1-8.

Güneş, Y., Alca, İ., Alca, N., Dokuyucu, H.ve Turan, Ç. (2023). Okula Devam Ede-

meyen Kız Çocuklarının Okula Devam Etmeme Nedenleri. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 9(31), 159-172.

Güngör, G. G. (2020). *Çalışma Yaşamında Farklılıklar Bağlamında Akademisyen*

Kadınların Cinsel Kimliklere Yönelik Tutumları: Feminizm Perspektifinde Nitel bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi.

Güven, F. (2018). Kadınlığın İnşa Otoriteleri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar*

Dergisi, 6(15), 400-414.

Haymana, P. ve Kolburan, Ş. G.(2019). Kadınların İyi Halinin Algılanan Toplum

sal Cinsiyet Rollerıyla İlişkisi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 5(1), 29-53.

İçli, G. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Küreselleşme. *Pamuk-*

kale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 30, 133-143.

İlknur, M. (2018). ‘Taşra’ Üniversitesinde Feminist Pedagoji: Ne Kadar Mümkün?.

Fe Dergi, 10(1), 66-78.

Kandemir, A. ve Nartgün, Ş. S. (2022). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeğinin Geliş

tirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1683-1702.

Karakuş, E., Mutlu, E. ve Coşkun, Y. D. (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Öğretim Programlarının İncelenmesi. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 17, 31-54.

Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Karasar, N. (2020). Bilimsel Araştırma Yöntemi. (35. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Keskin, F., ve Ulusan, A. (2016). Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 26, 47-68.

Kıran, E. (2017). Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Türkiye’de Çocuk Gelinler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-8.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası (1985). KKTC Resmî Gazete, 5 Mayıs 1985.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Belediyeler Yasası (1995). KKTC Resmî Gazete, 13 Ağustos 1995.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Seçim ve Halkoylaması Yasası (1976). KKTC Resmî Gazete, 3 Mart 1976.

Kükrer, M. ve Kıbrıs, İ. (2017). Cedaw Öncesi ve Sonrası Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Faktörünün Değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1369-1383.

Lindner, J., Makarova, E., Bernhard, D. ve Brovelli, D. (2022). Toward Gender Equality in Education—teachers’ Beliefs About Gender and math. *Education Sciences*, 12(6), 373.

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı (MEKB) (2020). Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi Müdürlüğü 2019-2020 İstatistik Yıllığı. Lefkoşa [http://eohd.mebnet.net/sites/default/files/2019-2020%20MEKB%20Istatistik Yıllığı.Pdf](http://eohd.mebnet.net/sites/default/files/2019-2020%20MEKB%20Istatistik%20Yıllığı.Pdf) (25 Ağustos 2023).

Mamuk, R., Payas, A., Kemaloğulları, Z., Fırat, Ö. ve Güles, İ. H. (2022). A Study On Gender Perceptions in Northern Cyprus Turkish Community. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 31(3), 307-315.

Necipoğlu, D., Bebiş, H. ve Seviş, Ü. (2021). Kuzey Kıbrıs’ ta Toplumsal Cinsiyet Sağlık, Eğitim, İşgücü ve Siyaset Alanına Yansımaları. *Halk Sağlığı Hemşi Reliği Dergisi*, 3(1), 55-63.

Ortega-Sánchez, D., Sanz de La Cal, E., Ibáñez Quintana, J. ve Borghi, B. (2022). Gender Equality and Women’s Empowerment in Education. In *Frontiers in education* (Vol. 7, p. 833977). Frontiers.

- Öksüzöğlü, T. Ö. Ve Cizrelioğulları, M. N. (2021). Hanehalkı Görüşleri Doğrultusunda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. *International Journal of Management and Administration*, 5(9), 143-151.
- Örs, M. ve Kaya, H. E. (2021). Yaşamboyu Öğrenme Bakış Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sosyal Adalet. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1703-1716.
- Özdemir, H. (2019). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinde Erkeklik ve Kadınlık Algısı Bir Alan Araştırması, *Asya Studies*, 4(10), 90-107.
- Özkazanç, A., Sayılan, F. ve Akşit, E. E. (2018). Toplumsal Cinsiyet ve Mesleki Eğitim: Mesleki Teknik Lise Kız Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Fe Dergi*, 10(2), 149-164.
- Pehlivan, V.P. (2017). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(31), 497-521.
- Pesen, A., Kara, İ., Kale, M. ve Abbak, B. S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı İle Çatışma ve Şiddete İlişkin Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 6(11), 325-340.
- Preece, S. ve Bullingham, R. (2022). Gender stereotypes: The impact up on

perceived roles and practice of in-service teachers in physical education. *Sport, Education and Society*, 27(3), 259-271.

Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, 27-32.

Sart G. ve Dalyancı, L. (2018). OECD Ülkelerinde Araştırma Geliştirme Sektöründe Cinsiyet Eşitsizliğinin İstatistiksel Analizi. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(16), 1-6.

Saygılıgil, F. (2019). Suriyeli Kız Çocuklarının Eğitimine Toplumsal Cinsiyet Açısından Bakmak. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1526/13%20booklet-tr.pdf?sequence=1&isAllowe> (Temmuz 2023)

Sayılan, F. (2014). Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. *Eleştirel Pedagoji*, 6(31), 17-23.

Şahin, M. (2019). Kültür Aktarımında Toplumsal Cinsiyetin Rolü. *Akademik Hassasiyetler*, 6(11), 233-249.

Şener Özel, F. (2019). *Eğitim Fakültelerinin Lisans Programlarına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Eğitimi Dersi Öğretim Programının Tasarlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi.

Tekin, N. ve Değirmenci, S. D. (2022). Ataerkil Kültürde Kadın, Erkek ve Toplum İlişkisi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 12, 187-198.

Topuz, İ. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travma Yaşantıları, Cinsel Mite İnanma Düzeyleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.

Türk Dil Kurumu. (TDK). *Güncel Türkçe sözlük*. www.tdk.gov.tr (Ocak, 2024).

Urhan, B. (2022). Dijital Emek Platformlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri *Çalışma ve Toplum*, 5(75), 2583-2611.

Uysal Koç, D. (2021). *Seray Şahiner'in Yapıtlarında Toplumsal Cinsiyet*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Uzun, A. M. Ş. ve Erdem, E. (2017). The Effect Of Education On Gender Perception And Gender Role Attitudes: An Experimental Study, Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Eğitimin Etkisi: Deneysel Bir Çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693.

Vanner, C. (2022). Education About Gender-based Violence: Opportunities and Obstacles in The Ontario Secondary School Curriculum. *Gender and education*, 34(2), 134-150.

Vanner, C., Holloway, A. ve Almanssori, S. (2022). Teaching And Learning With Power and Privilege: Student And Teacher Identity in Education About Gender-Based Violence. *Teaching and Teacher Education*, 116, 103755.

Yalçın, İ. (2017). Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW) Müslüman Ülke Kanunlarına Etkileri/The Impact of the Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) on Muslim Countries Laws. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(4), 980-1009.

Yaşar, N. (2018). Eğitimde Cinsiyet Eşitsizliğinin Okullaşma Oranına Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Karşılaştırması. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(17), 55-69.

Yıkar, S. K., Doğan, S. D., Aydıngülü, N., Arslan, S. ve Nazık, E. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi: Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 104-113.

Yılmaz, Y., Gürkan, S., Akdeniz, E. T. ve Tınaz, S. N. (2022). Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerinin ve Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1021-1032.

Zeybek, V. ve Kurşun, M. (2019). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları. *Pamukkale Medical Journal*, 12(2), 225-233.

EKLER

EK 1: Ölçek kullanım izni

EK 2: Etik Uygunluk Raporu

 Doğu Akdeniz Üniversitesi <i>"Enlem, Sığır, Çeltik"</i>	Eastern Mediterranean University <i>"Virtue, Knowledge, Advancement"</i>	Galileo Galilei Sk. / Str. 99628, Gazimağusa, KUZETİ KIBRIS / Famagusta, NORTH CYPRUS, via Mersin 10, TURKEY Tel: (+90) 392 830 1323 bayce@emu.edu.tr
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK) / Board of Scientific Research and Publication Ethics		
Sayı: ETK00-2022-0242 04.11.2022		
Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.		
Sayın: Ahmet Alasya		
İşletme ve Ekonomi Fakültesi		
İşletme Bölümü Etik Alt Kurulu'nun 03.11.2022 tarih ve 2022/05 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Doç. Dr. Söheyla Üçışık Erbilen ve Yrd. Doç. Dr. Merve Uysal danışmanlığında yürüttüğünüz "Lise Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine İlişkin Bakış Açılarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.		
Çalışmalarınızda Başarılar dilerim.. Prof. Dr. Yücel Vural Etik Kurulu Başkanı		
YV/ek.		
www.emu.edu.tr		

EK 3: Araştırma İzin Belgesi

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
GENEL ORTAĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : GOÖ.0.00-174/06-23/E.11694

Konu : Ahmet Alasya' nın Anket Başvuru
Forum

10 Temmuz 2023

Sayın Ahmet ALASYA

İlgi : 7 Temmuz 2023 tarihli ve TTD.0.00-174/06-23/E.1530 sayılı yazınız.

Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'nün ilgi yazısı uyarınca **"Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği"** konulu ölçek sorularının gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Ancak soruları uygulamadan önce çalışmaya katılacak olanların bağlı bulunduğu okul müdürlüğüyle istişarede bulunulup, soruların hangi okulda ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır.

Soruları uyguladıktan sonra sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması yasa gereğidir.

Bilgilerinize saygı ile rica ederim.

 e-imzalıdır
Cengiz Topel UZUN
Daire Müdürü

Not: 93/2007 sayılı Elektronik İmza Yansı'nın 6.maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

ŞİT. MEHMET HASAN TUNA SOK. NO:5 YENİŞEHİR 99610 Lefkoşa
2288745

Bilgi için: Sonay YAMAN
4.Derece Kurup Yardımcısı